

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Iva MALENICKÁ

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: 6208 N Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Dotace v zemědělském podniku, jejich úloha a vliv na strukturu a
výsledek hospodaření, účetní a daňové souvislosti

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Autor:

Iva Malenická

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Iva MALENICKÁ
Osobní číslo: E10987
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku
Název tématu: Dotace v zemědělském podniku, jejich úloha a vliv na strukturu a výsledek hospodaření, účetní a daňové souvislosti
Zadávající katedra: Katedra účetnictví a financí

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Stručná analýza hospodaření podniku, struktura dotací, jejich administrativa a vliv na hospodaření podniku. Posouzení situace v konkrétním podniku.

Rámcová osnova:

1. Dotace, jejich úloha v zemědělské politice státu, hospodaření podniku.
2. Hospodaření podniku v případě získání nárokovaných dotací a v případě jejich absence.
3. Účtování o dotacích, daňová problematika, vliv daňové účinnosti na efekt ze získaných dotací.

ATTESTOVANÝ VÝKON
KATEDRY ÚČETNICTVÍ A FINANCÍ
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
2010/2011

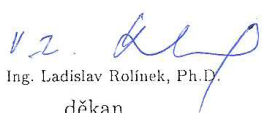
Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 50 - 60 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- KOUŘILOVÁ, J., PŠENČÍK, J., KOPTA, D. Dotace v zemědělství : z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2009. ISBN 978-80-7204-637-9
- NEPLECHOVÁ, M. Účetnictví zemědělského podniku. Olomouc: ANAG, 2007. ISBN 978-80-7263-393-7
- PĚLUCHA, M. a kol. Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reforem SZP EU, IREAS. Praha: Institut pro strukturální politiku o. p. s., 2006. ISBN 80-86684-42-3
- STŘELEČEK, F. a kol. Vliv dotací na ekonomickou situaci českých zemědělských podniků. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2009. ISBN 978-80-7394-174-1
- VALDER, A. Účetnictví pro podnikatele v zemědělství. ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-388-1
- Materiály MZe
Materiály ÚZEI Praha

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání diplomové práce: 2. května 2011
Termín odevzdání diplomové práce: 15. dubna 2012

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jilek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 2. května 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

V Soběslavi

25.3.2013

Iva Malenická

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat mé vedoucí diplomové práce paní doc. Ing. Jindřišce Kouřilové, CSc. za odbornou pomoc, cenné rady, připomínky a celkovou podporu při tvorbě této práce.

Dále děkuji manažerům a členům zemědělského podniku za poskytnutí potřebných podkladů, materiálů a informací.

OSNOVA

1 ÚVOD	3
2 METODIKA.....	4
3 LITERÁRNÍ PŘEHLED	6
4 ROZVOJ ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	9
4.1 VÝZNAM ZEMĚDĚLSTVÍ	15
5 POJEM DOTACE	20
5.1 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	25
5.2 PŮDNÍ FOND ČESKÉ REPUBLIKY	28
5.2.1 LFA	29
5.2.2 VÝMĚRA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY	29
5.2.3 ZEMĚDĚLSTVÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH	32
5.3 DRUHY DOTACÍ DO ZEMĚDĚLSTVÍ.....	33
5.3.1 STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND.....	34
5.3.2 DOTACE SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	36
5.3.2.1 PŘÍMÉ PLATBY	38
5.3.2.2 PROGRAM ROZVOJE VENKOVA	40
5.3.2.3 INTERVENČNÍ NÁKUPY	43
5.3.2.4 VÝVOZNÍ SUBVENCE	43
5.3.3 CROSS COMPLIANCE	44
5.3.4 NÁRODNÍ DOTACE	44
5.3.4.1 PODPŮRNÝ GARANČNÍ ROLNICKÝ A LESNICKÝ FOND	46
5.4 ÚČTOVÁNÍ O DOTACI	47
5.4.1 ÚČTOVÁNÍ O POSKYTNUTÍ DOTACE	47
5.4.2 ÚČTOVÁNÍ O POUŽITÍ DOTACE.....	48
5.5 DAŇ Z PŘÍJMU	52
5.6 DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY	53

6 PRAKTICKÁ ČÁST.....	54
6.1 HOSPODÁŘSKÁ SITUACE DRUŽSTVA	55
7 ANALÝZA PODNIKU.....	62
7.1 SWOT ANALÝZA.....	62
7.2 PODNIKOVÉ FINANCOVÁNÍ	64
7.3 UKAZATELE RENTABILITY	65
7.4 ZRUŠENÍ DOTACÍ	69
7.4.1 PŘEMĚNA SPOLEČNOSTI	71
7.4.2 NÁKLADY STÁTU PŘI UKONČENÍ ČINNOSTI DRUŽSTVA.....	72
8 ZÁVĚR.....	77
9 SUMMARY	82
10 ZDROJE	83
11 SEZNAM TABULEK.....	88

1 ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá problematikou, která je velice významná pro zemědělství, protože se dotýká všech zemědělských podniků v České republice. Jedná se o dotace, které mohou podniky získávat z více zdrojů, ať již z národních či ze zdrojů Evropské unie. Dotace byly pro zemědělství vždy důležité, ale v současné době dospěla závislost zemědělců na dotacích velkých rozměrů. Z těchto důvodů se zvyšuje tlak na snižování objemu prostředků alokovaných v zemědělství a zároveň roste snaha o efektivnější hospodaření s těmito zdroji.

Prioritou zemědělství v rámci jeho výkonů byla vždy funkce produkční. S růstem významu sekundární a zejména terciální sféry ale začalo zemědělství význam výrobní role ztrácet. Patří stále k nejdůležitějším odvětvím každého státu, je hlavním zdrojem potravin, ale v současnosti se začíná zaměřovat na diverzifikaci činností. Má tak velký význam pro zachování kulturní krajiny a při systematickém ekologickém přístupu význam pro životní prostředí.

Můžeme si položit otázku, jak se bude dále rozvíjet venkovský prostor, který je tradičně spojen s agrárními činnostmi. Venkov je provázán se zemědělským a lesnickým sektorem, které se zásadním způsobem podílejí na zaměstnanosti venkovského obyvatelstva, využívají přírodní zdroje a sehrávají zásadní roli v tvorbě krajiny. Jak dosáhnout vyváženého, transparentního a etického rozvoje tak, aby nedocházelo k prohlubování regionálních rozdílů a venkovské a periferní oblasti nezaostávaly za centry společnosti, ekonomiky, ale také centry znalostí a poznatků.

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie se ČR přihlásila k Evropskému modelu zemědělství, který reaguje na základní požadavek, což je rozvoj sociálně vyváženého a trvale udržitelného zemědělství a venkova. Vzrostl tím význam jednotlivých dotací v hospodářském životě organizací a podnikatelů, příjemců těchto dotací. Termín dotace je v běžném prostředí lidské společnosti dosti rozšířený a používáný v různých souvislostech. S dotacemi se lze setkat ve všech sektorech hospodářství a velmi významnou měrou zasahují hlavně do agrárního sektoru.

2 METODIKA

Jedním z cílů diplomové práce je deskripce mechanismu, který řídí dotační programy. Proces dotační politiky souvisí v první řadě se subjekty, které se ho aktivně účastní. Je proto nutné porozumět účelu dotací, aby bylo možno vyvodit závěry, nakolik je dotační politika důležitá pro zemědělství. Stručnou analýzou hospodaření družstva míříme k hlavnímu cíli, a to vyhodnotit problematiku dotací, vliv na hospodaření družstva a navrhnout alternativní přístupy pro zvýšení konkurenceschopnosti, při kterých nejsou dotace podmiňující.

V teoretické části jsou analyzovány literární prameny ve vztahu k oblasti podpor do zemědělství a podmínkami jejich vyplacení. V praktické části se po utřídění získaných dat prostřednictvím pohovorů zaměřím na deskripci vývoje hospodaření zemědělského subjektu, včetně komparace ukazatelů pro hodnocení podniku. Dále je prezentován přehled získaných dotací vybraného zemědělského podniku. Na základě bližší analýzy jsou navrženy aktivity, vedoucí ke konkurenceschopnosti subjektu v kontextu bezdotačního hospodaření. Práce je rozložena do následujících kapitol.

První kapitola pojednává o historii a vývoji Českého zemědělství. Tato kapitola měla být původně v malém rozsahu, ale jeví se mi zajímavá, považuji proto za příhodné dát jí větší prostor. Na vývoji zemědělství lze odvodit, jak důležitá je alokace dotací do agrárního sektoru a v souladu s jeho technickým rozvojem vyvstává stále vyšší potřeba těchto dotací. Dotace obecně mají pozitivní vliv z mnoha aspektů. Na rozvoj venkovské ekonomiky, zkvalitnění života na venkově, pro spotřebitele snižují cenu zemědělských produktů a tím se podílí na zvýšení jejich životní úrovně. Důležitost dotací se projevila v současnosti také v jiném ohledu, a to při snižování negativních vlivů ekonomické krize na zemědělský sektor. Následuje náhled na pojem zemědělství a deskripce zemědělských ukazatelů.

Druhá kapitola je věnována pojmu dotace a uvádí přehled o struktuře nabízených dotací a základních programech fondů, ze kterých je možno čerpat finanční prostředky a následně informuje o podmínkách vyplacení dotací. Zaměřuje se na charakteristiku Společné zemědělské politiky a na analýzu českého zemědělství. V závěru kapitoly jsou obsaženy informace o účetních a daňových aspektech.

Třetí kapitola již patří k praktické části a zaměřuje se na deskripci hospodaření zemědělského subjektu a jeho výrobní činnosti. Následují přehledy jemu poskytovaných typů podpor.

Čtvrtá kapitola se zabývá analýzou financování podniku. Je použita SWOT analýza, a ukazatele rentability. Po zhodnocení a zanalyzování řízených pohovorů s managementem společnosti byly učiněny závěry o možnostech snížení nákladů družstva v případě ukončení vyplácení dotací a finanční dopad na státní rozpočet při ukončení činnosti družstva a zajištění obhospodaření pozemků státem.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

Pro první kapitolu byl použit materiál z knihy Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě od M. Beranové (2010), která se zabývá podrobným vývojem agrárního sektoru na území České republiky od pravěku do současnosti.

Ve druhé kapitole byly použity prameny z literárních zdrojů, odborných publikací a částečně i z internetových zdrojů. Zemědělstvím v odborné literatuře se zabývá Synek (2000), který uvádí, že zemědělství je kvalifikované obdělávání půdy za účelem získání úrody v rostlinné výrobě a chov hospodářských zvířat v živočišné výrobě. Dotacemi v agrárním sektoru se zabývá několik autorů. Valder (2008) uvádí dotaci jako finanční podporu ve formě převedení zdrojů účetní jednotce při stanovených podmínkách. Encyklopedie Wikipedie uvádí dotaci jako nenárokové poskytování peněžních prostředků.

Společná zemědělská politika je cílem západních evropských zemí už od 50. let minulého století. SZP se zabývají autoři Machálek (2009), který uvádí, že má podporovat mnohostrannou úlohu zemědělců jako dodavatelů veřejných statků pro společnost či podporovat růst a vytváření pracovních míst ve venkovských oblastech a Vošta (2010), který tvrdí, že Společná zemědělská politika v současné době představuje systém, který by měl zajistit celoplošnou zemědělskou produkci, být konkurenceschopný na světových trzích a zároveň naplňovat atributy ochrany životního prostředí, zdraví obyvatel a dobrého zacházení se zvířaty.

Ministerstvo zemědělství upřesňuje dotační zdroje, které lze v České republice poskytnout zemědělcům a jak jsou rozdělovány do skupin podle zdrojů finančních prostředků. Odborná publikace MZ - Kontrola podmíněnosti; Cross-Compliance nás uvádí do problematiky povinných požadavků na hospodaření. Publikace Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) upřesňuje podmínky poskytnutí dotací. Český úřad zeměměřičský a katastrální uvádí vývoje druhů pozemků v ČR, zejména týkající se vývoje zemědělské a orné půdy. Český statistický úřad se zabývá rozborem hospodaření v Jižních Čechách a celkovými dosaženými výsledky zemědělství v České republice.

Veleba (2012) uvádí, že české zemědělství prochází v několika posledních letech složitou situací, kterou ještě zhoršuje ekonomická krize. Hrabánková (2008) uvádí, že

prostřednictvím procesů spojených s dotacemi by měl být zformován rámec pro trvalý rozvoj venkovských oblastí a zajištěna integrace zemědělství se širším ekonomickým a sociálním prostředím venkovských oblastí. Pělucha (2006) uvádí, že v méně příznivých oblastech je ztrátovost zemědělských podniků vysoká, mají omezenou možnost vytvořit si dostatečné finanční rezervy na investice, tím také omezený přístup k získání bankovních úvěrů. Proto jsou pro tyto podniky dotace životně důležité.

Štěleček (2009) uvádí, že výhodou dotačních přímých plateb je především jednoduchost, minimální administrativní zatížení farmářů, nevýhodou jsou stejné objemy přímých plateb, bez ohledu na výrobní podmínky a výrobní zaměření farmy.

Štolbová (2009) se zaměřuje na deskripci vymezení oblastí méně příznivých pro zemědělství (LFA).

Bečvářová, Vinohradský, Zdráhal (2009) se zabývají vývojem cen zemědělských komodit na trzích Evropské unie, s rozčleněním na konkrétní státy.

Oceněním produkce metodou čisté současné hodnoty se zabývá Kouřilová (2010)

Sociálně- ekonomický profil jihočeského kraje (2005) uvádí, že v zemědělství jihočeského kraje převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, olejnin a píce, významná je též produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 11 % zemědělské produkce celé republiky.

Účtováním dotací se zabývá Valder (2008) který uvádí, že účetní jednotka musí účtovat o dotaci v souladu se zákonem o účetnictví a o realizaci projektu účtuje na zvláštních analytických účtech, kde zachycuje veškeré výdaje skutečně vynaložené na projekt a veškeré příjmy, kterých se během realizace projektu dosáhlo. Autoři Kouřilová, Pšenčík, Kopta (2009) uvádí, že provozní dotace jsou součástí výnosů se všemi, i daňovými důsledky, investiční dotace součástí výnosů nejsou, zato snižují ocenění dlouhodobého majetku pro účely odpisování.

Autoři Louša, Valder, Mejzlík, Müllerová (2008) uvádí, že obdržení dotace musí být v okamžiku vykázaní pohledávky nepochybné. Přesto vykázaná pohledávka z titulu nároku na přijetí dotace (tak jako i jakákoliv jiná pohledávka) může obsahovat určité nenulové riziko její nerealizace. Proto je důležité podstatu a míru tohoto případného rizika popsat v samostatné části přílohy k účetní závěrce.

V praktické části jsou použity převážně interní účetní doklady.

Fanta (2004) uvádí, že podnik by měl o outsourcingu uvažovat, jestliže tím sníží své náklady nebo zvýší tržby. Server Managementmania zabývající se analýzami, uvádí, že SWOT analýza je univerzální analytická technika zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů ovlivňujících úspěšnost organizace nebo nějakého konkrétního záměru.

4 ROZVOJ ZEMĚDĚLSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Zemědělstvím se lidé živí jen malý zlomek své existence. Ve střední Evropě je to asi 7 500 let, na Předním východě o něco déle, asi 10 000 let. Ovšem z pohledu člověka je to dlouhá epocha, která lidem umožnila mnohonásobně se rozrůst.

Do českých zemí se zemědělství postupně dostávalo z jihovýchodu asi před 5 500 lety před n.l., odkud si zemědělci přinesli obilniny a tradiční domácí zvířata, která zde prodělala zásadní proměnu. Ovce a kozy, tolik chované na Balkáně a v Řecku, brzy začaly ustupovat do pozadí. Ve střední Evropě se nejlépe dařilo hovězímu dobytku, kdy stáda mohla být rozšiřována křížením s divokým skotem a domestikací místních divokých populací. Chov prasat vycházel ve střední Evropě z místní fauny. Prasata se ještě ve středověku silně podobala svým divokým příbuzným. Slepice, husy, kachny, holubi a další domácí drůbež se do Českých zemí dostali až poměrně pozdě, až v prvním tisíciletí n.l. Kůň byl stále pouze lovnou zvěří.

Jaký byl způsob zemědělství a jak byla v počátcích zemědělství obdělávána půda, přesně nevíme. Existuje několik teorií. První je způsob trvalého nebo relativně stálého obdělávání malých políček, kde se plodiny mohly střídát. Pole se obdělávala převážně pomocí dřevěného nářadí, které půdu rozrývalo, tedy různé rýče, rádla a rycí tyče. Druhým možným způsobem je obdělávání větších polí pomocí jednoduchého orného nářadí, rádla, protože malá políčka přestala k obživě stačit. Třetím způsobem bylo kácení a vypalování lesa, žďárové zemědělství, které bylo rozšířeno všude tam, kde bylo možno pěstovat rostliny. Po několika letech opět pozemek zarůstal lesem a po několika desetiletích se proces opakoval. Další možností je, že základem obživy byl chov dobytka, pěstování obilí bylo doplňkové. Posledním, pátým způsobem získání půdy pro pole bylo stěhovavé, resp. cyklické zemědělství. Pole se po určité době stěhovala na jiné místo a vesnice i s lidmi s nimi. Po určitém čase se pole i obyvatelstvo vraceli zpátky.

V neolitu se ve střední Evropě nejvíce pěstovala pšenice dvouzrnka, vysévalo se také žito, které se stávalo hlavním obilím pro chleba a svůj význam si udrželo až do 19. století.

Jako zajímavost můžeme uvést, že u domestikovaných zvířat se zmenšovala velikost všech druhů dobytka od neolitu do středověku. Z toho můžeme usuzovat, že péče o

dobytěk nebyla velká, a že množství a kvalita výživy dobytka nebyla dostačující, přestože zvířata byla odolná a nenáročná.

Přeneseme-li se do středověku, o kterém můžeme hovořit již podrobněji, zjišťujeme, že Slované, kteří přišli do Čech, zakládali pole buď na druhotně vzniklé stepi, nebo na místě lesa. Hlavním nářadím na obdělávání půdy bylo stále rádlo, ale od 13. století je doloženo používání pluhu.

Z raného středověku máme k dispozici doklady o pěstování pšenice obecné, která byla nejpočetnější, doložen je také ječmen a proso, ale ve výrazně menším množství. Žita a ovesa bylo velmi málo, vzácně se vyskytla i pšenice dvouzrnka a jednozrnka. V následujících stoletích měla stále nejvyšší podíl pšenice, zvyšoval se podíl žita, které bylo posléze dle výzkumu nejrozšířenější obilninou a okolo 12. století nahradilo v množství pšenici. Dále se pěstoval hrách, čočka, bob, len setý, konopí seté, mák, zelenina jako cibule, česnek, pórek či pažitka. Několik druhů zelí, řepa, ale také lebeda, šťovík nebo špenát.

V 16. a 17. století bylo u nás známo několik druhů pšenice, stejně tak ječmene, který se ale ještě nepoužíval jako pivovarská surovina, pivo se totiž vyrábělo převážně z pšeničného sladu. Nejdůležitější krmnou obilninou byl nenáročný oves. Velká poptávka byla po chmelu, který se proto pěstoval i v nevhodných, například horských oblastech. Zakládaly se vinice, ale víno se nestalo předmětem spotřeby mimo výrobní oblasti. Mimořádný rozkvět zaznamenalo české ovocnářství, kdy se obchod s ovocem rozšířil až do zahraničí. Rozšířilo se pěstování zeleniny na příhodných místech v Polabí nebo v Podyjí.

Druhou důležitou složkou feudálního zemědělství byla živočišná výroba, jež se v tomto období vyznačovala specifickými znaky. U skotu se oceňoval bezprostřední užitek, masný i mléčný. Pro svou nenáročnost, ale také pro zvýšení poptávky po vlně se rozšiřoval chov ovcí. Chov prasat se po většinu roku skládal z pastvy v místech, kde prasata nemohla škodit pastvě ostatního dobytka. Stále většího významu nabýval kůň, který se stával nepostradatelným pomocníkem v zemědělství, v dopravě a ve vojenství. Velká péče byla věnována drůbeži, i když kachny se téměř nechovaly.

Úroveň zemědělství v tomto období vykazovala značné krajové rozdíly. Užitek určit nemůžeme, ale lze konstatovat, že byla velmi nízká.

V pobělohorském období bylo zemědělství po třicetileté válce v hlubokém úpadku, ze kterého se dostalo až počátkem 18. století. Vlivem války se podstatně zmenšily osevní plochy, neboť chybělo osivo, potahy, lidé i peníze.

Chov hospodářských zvířat byl zaměřen hlavně na skot a ovce, protože se oba druhy mohly pást na opuštěných pozemcích. Následoval chov prasat a drůbeže. Na tah se používali volí, koně ještě velmi málo.

Obilí se stále žalo srpem, aby zrno příliš nevypadávalo z klasů. Teprve koncem 18. stol. převládlo kosení obilí travní kosou a hrabicí. Plodinou, jež u nás touto dobou natrvalo zapustila kořeny, byly brambory. Do Čech se dostaly asi mezi lety 1610-1640, ale rozšířily se zde až v tzv. hladových letech kolem roku 1771. V 18. stol. přibýly i další nové plodiny, jetel, vojtěška nebo cukrovka. Více se rozšířilo pěstování textilních plodin lnu a konopí. Zelenina se poměrně hojně pěstovala, ale venkovský lid dával přednost hlavně bramborám, řepě a zelí. Chmelařství ztrácelo na významu, protože začalo být ohrožováno silnou konkurencí z Německa.

V 19. století prudce rostla intenzita celého zemědělství. Začaly se uplatňovat nové trendy v technologických a pracovních postupech. Více péče se věnovalo přípravě půdy, její kultivaci, ale i sklizni. Začala se používat strojní síla. Kapitalistický rozmach zemědělství byl ovšem retardován opakujícími se hospodářskými krizemi z nadvýroby. Maloročníci byli krizí postiženi nejvíce, protože neměli finanční zdroje ani rezervy, velkostatkářů se krize dotkly minimálně. Zemědělství bylo nuceno přizpůsobit se, proto docházelo k přesunům od pěstování rostlin k chovu hospodářských zvířat. Následovaly například kultivace pastvin, ale především se zvyšovala hospodárnost v zemědělských podnicích. Začala se pěstovat kukuřice a to hlavně na zelenou píci, v teplých oblastech se začala prosazovat pohanka. Brambory se staly uznávanou plodinou pro mnohostranné využití, velkého významu dosáhla také cukrovka. Důležitou plodinou pro výrobu kávy a krmiva byla čekanka.

V tomto období začaly vznikat zájmové zemědělské organizace, které sloužily k šíření zemědělského pokroku, podporovaly zakládání odborného zemědělského školství či svépomocného družstevnictví nebo organizovaly hospodářské výstavy. Družstevní svépomoc se projevovala v zakládání družstevního úvěrnictví, jehož průkopníkem byl František C. Kampelík. Tato družstva nejen půjčovala finance rolníkům za přijatelný úrok, ale také je pojistila.

Na přelomu 19. a 20. století docházelo k velkému uplatnění vynálezů a vědeckých poznatků v zemědělské praxi, k mechanizaci zemědělských prací, k zavádění umělých hnojiv, ale i k prohloubení šlechtitelství a plemenářství. Došlo k zlepšení trhů a odbytu. Přesto pod vlivem industrializace význam zemědělství pomalu klesal a jeho vývoj se oproti průmyslu zpožďoval.

Na základě statistických srovnání lze konstatovat, že intenzita a produktivita zemědělství byly v českých zemích na vyšší úrovni než v ostatních zemích bývalého Rakouska – Uherska. Čechy, Morava a Slezsko, přestože svou rozlohou zaujímaly čtvrtinu zemědělské plochy „rakouských zemí“ produkovaly v pšenici 35%, v žitě skoro polovinu (48%) a v ječmenu 59% z celkové produkce. Z toho vyplývá, že v těchto hlavních chlebových obilovinách dodávaly české země téměř polovinu celkové produkce. V bramborách činil podíl 32% a u cukrovky dokonce 80% celkové produkce. Cukrovarnictví bylo z tohoto důvodu soustředěno téměř výhradně v českých zemích. Na produkci lihu se podílely z 44% a na výrobě piva z 58%.

Poměry v živočišné výrobě byly také příznivé. Na české země připadala třetina v chovu hovězího skotu, v chovu prasat 27%, v chovu koz 25% a v chovu ovcí pouze 5% z celkového počtu chovaných zvířat.

Dalším ukazatelem vysoké zemědělské úrovně českých zemí byly docilované sklizně v q/ha vůči rakouským zemím (Předlitavsku). Pšenice v českých zemích 17,7q - Předlitavsko 13,2 q, žito 16,3 q - 13,7 q, ječmen 18,9 q - 14,5 q, oves 12,3 q - 12,5 q a brambory 92 q – 97 q.

První světová válka citelně zasáhla do zemědělství, kdy docházelo k poklesu pracovních sil z důvodu branné povinnosti, byl nedostatek strojů, hnojiv, osiva, každým rokem se navyšovaly kontingenty. Během války se postupně snížila produkce obilovin a brambor na polovinu. Po válce začaly ceny obilovin růst, zvedly se až pětinasobně. Inflace byla zastavena až dobrou úrodou a dovozem v roce 1921, který razantně snížil ceny.

V meziválečném období prodělalo české zemědělství dynamický a všestranný rozvoj, kdy se mohlo rovnat s vyspělým zahraničím. V produkci chmele byla ČSR na 1. místě ve světě, a v cukrovce na 2. místě. Ovšem ve třicátých letech bylo zemědělství opět postiženo krizí z nadvýroby, kdy ceny klesly pod výrobní náklady, klesl odbyt, světové zásoby obilí se zvýšily. Nejtěžší situace byla v řepářství, kde odbyt klesl na pětinu.

V této době se dařilo úvěrním družstvům, v Čechách kampeličkám, na Moravě raiffeisenkám, jejich počet stoupal, ale také vklady se mnohonásobně zvyšovaly.

V letech druhé světové války se Němci pokusili o germanizaci a německou kolonizaci, která byla bezprostředně spojena s otázkou půdy. Pro zabránění majetku si vybrali dva legální způsoby. Vyvlastnění půdy pro zřízení vojenských cvičišť (85 311 ha) a uvalování vnučených správ na zemědělské majetky, kdy původní majitelé byli pod různými záminkami vyháněni ze statků a ty pak byly přidělovány Němcům. Od celkové kolonizace bylo upuštěno z důvodu omezení vyplývajících z válečného hospodářství, přesto bylo v Čechách usídleno 1 040 rodin německých kolonistů a zabráno 17 810 ha půdy.

Po ukončení války činil index hodnoty zemědělské výroby v r. 1945 oproti rokům 1936-37 58%. Zejména v rostlinné výrobě se projevil nedostatek pracovních sil a devastace pozemků a staveb. Zemědělství se začalo opět rozvíjet, ale neúroda v r. 1947 negativně zasáhla zemědělce i celkově potravinovou základnu v ČSR.

V následujících letech se začala zakládat zemědělská družstva, do nichž musel družstevník vložit svůj živý i mrtvý inventář, který byl oceněn. Pro svou potřebu si mohl ponechat záhumenek.

V průběhu dalších let probíhal intenzivní rozvoj zemědělství. V 70. letech bylo dosaženo vysokého stupně mechanizace ve všech zemědělských oblastech, dalším faktorem úspěšného rozvoje byla chemizace, kdy spotřeba hnojiv stoupla z 18,4 kg/ha v r. 1948 na 253,6 kg/ha v r. 1978, tedy skoro 14x. Úrovní výnosů obilovin se Československo řadilo na jedno z prvních míst na světě a tempem růstu hektarových výnosů se řadilo ke státům s nejvyspělejším zemědělstvím. Produkce masa se od r. 1949 zvýšila dvakrát, produkce vajec třikrát, produkce mléka o 73%. (Beránková 2010)

Po roce 1989 se systém zemědělství změnil. Nepříznivá ekonomická situace způsobila, že téměř 50 % podniků brzy zaniklo. Vznikl soukromý sektor, ale většinu zemědělské půdy stále obhospodařovala zemědělská družstva, část státní půdy patřila státním statkům, soukromě hospodařící rolníci obhospodařovali pouze necelé 1 % zemědělské půdy. Vysoká zadluženost a nízká likvidita způsobily, že 70 % podniků v následujících letech čelilo vážným finančním potížím.

Dotace se v zemědělství v hlubší historii nevyskytovaly. Pro chudé lidi byl problém obstarat si potraviny, které měly v přepočtu na příjem mnohonásobně vyšší cenu než dnes. Až v 70. letech 20. stol. pro zvýšení soběstačnosti českého státu, zlepšení zásobování obyvatelstva zemědělskými produkty a zachování nízké hladiny maloobchodních cen potravin stát začal dotovat zemědělské podniky. V průběhu 80. let dosahovaly roční dotace celkově cca 35 miliard ročně prostřednictvím diferenciálního příplatku, příplatků a premií k nákupním cenám, dotacemi k cenám při prodeji nebo dotacemi do důchodu. Přesto při porovnání cen současných potravin a cen před třiceti lety vůči platu docházíme k závěru, že potraviny byly několikanásobně dražší, než jsou dnes. Jedním z důvodů je zefektivnění zemědělské výroby a značný objem dovozu potravin, vytvářející tlak na ceny domácích zemědělců, které se od roku 1989 zvedly minimálně. Z toho vyplývá, že podmínkou současných cen a zároveň rentability zemědělců jsou adekvátní dotace do agrárního sektoru.

4.1 VÝZNAM ZEMĚDĚLSTVÍ

Pro konkurenceschopné české zemědělství jsou nutné dotace do rostlinné i živočišné výroby. Před několika lety nastalo období, kdy byla většina dotačních titulů směřována do rostlinné výroby a živočišná pomalu skomírala. V současnosti se ministerstvo zemědělství snaží kritickou situaci řešit národními dotacemi převážně na prasata a drůbež, které se zvedly od r. 2009 ze 48,7 mil. Kč na 583,6 mil. Kč v roce 2012.

Zemědělství můžeme charakterizovat jako kvalifikované obdělávání půdy za účelem získání úrody v rostlinné výrobě a chov hospodářských zvířat v živočišné výrobě. Případně můžeme jmenovat další přidruženou výrobu.

Zemědělci plní základní produkční funkci, a to je zabezpečení potravin pro obyvatelstvo a zemědělských surovin pro průmysl. Plní i další důležité funkce mimoprodukční, jako je péče o krajinu a životní prostředí, sociálně kulturní – osídlení nebo rekreační.

Plocha zemědělského podniku zahrnuje půdu, na které zemědělec nebo podnik hospodaří. Jedná se o ornou půdu (v ČR přes 3 mil. ha), kde se střídají plodiny, trvalé travní porosty – louky a pastviny (1 mil. ha) a trvalé kultury jako jsou chmelnice a vinice (30 tis. ha).

Zemědělská výroba oproti průmyslové výrobě má některé zvláštnosti, k nimž patří:

- Vysoká závislost na přírodních podmínkách, což stěžuje organizaci práce, klade velké nároky na zkušenosti a přizpůsobivost pracovníků k neustále se měnícím podmínkám, dále působí na hygienu a úrazovost v zemědělské výrobě
- Zemědělský výrobní proces se musí přizpůsobovat nárokům živých organismů
- Ovlivnitelnost výrobních procesů v zemědělství je daleko menší než v průmyslové výrobě
- Hlavní výrobní faktor – půda – je v klidu, stroje a další výrobní prostředky a pracovníci jsou v pohybu, a to zvyšuje náklady na dopravu a manipulaci s materiálem
- Půda má rozdílnou úrodnost – bonitu – ovlivňující výsledky hospodaření zemědělských subjektů

Hlavními výnosy zemědělského podniku jsou tržby za zemědělské výrobky, rostlinné a živočišné, hlavními náklady jsou výdaje za osiva, sadbu, krmiva, hnojiva, stroje nebo

PHM. Evidenci komplikuje časový posun nákladů a výnosů. Příkladem je, kdy hnojiva nakoupená na podzim se po částech spotřebovávají během celého roku, případně i uskladňují na další. Obtížné je také přiřazení společných nákladů na různorodou produkci (z obilovin se kromě zrna získá sláma, kterou lze použít ke krmení nebo podestýlání zvířat, rovněž využití živin z organických hnojiv je několikaleté).

Základní úlohou rostlinné výroby je získávání rostlinných produktů ať už k přímému prodeji nebo k dalšímu zpracování. Zde je hlavním výrobním faktorem půda. Ta je místem výroby, ale i výrobním prostředkem s vlastním biologickým potenciálem pro růst zemědělských plodin. Půdou se rozumí orná půda, kde se střídá výsev plodin, trvalé travní porosty – louky a pastviny a trvalé kultury – chmelnice a vinice.

Základním intenzitním ukazatelem využití zemědělské půdy je hektarový výnos, což je poměr sklizně a sklizňové plochy. Sklízni se rozumí celkové množství plodiny sklizené ze sledované sklizňové plochy, která může být v důsledku zaorání a zničení určité plodiny menší než osevní plocha. (Synek 2000)

Osevní plocha České republiky v roce 2011 zaujímala téměř 2,5 mil. hektarů půdy, meziroční pokles tvoří 7,7 tis. hektarů. Nejvíce se zvýšila osevní rozloha pšenice jarní, o 19 % a zeleniny. Naproti tomu plocha ovsa se snížila o 14 %, výrazně klesly výsevy luskovin, lnu, krmná řepa se pěstovala na 53 % plochy předchozího roku. Výsadba brambor stále klesá, jen u raných se navýšila o 1 %.

Za Jihočeský kraj můžeme rok 2011 podle výsledků sklizně hodnotit jako velmi úrodný. Znamenal téměř ve všech základních plodinách vyšší sklizeň ve srovnání s rokem 2010 a v některých plodinách i rekordní hektarové výnosy z pohledu uplynulých deseti či dvaceti let.

Ve srovnání s rokem 2010 byla celková sklizeň obilovin vyšší o 20 % vlivem vyšších hektarových výnosů. Sklizňové plochy obilovin celkově meziročně stagnovaly, zvýšily se plochy pšenice a kukuřice na zrna na úkor ostatních obilovin; plochy jarního ječmene, žita a ovsa klesly o 15 %. Přesto sklizeň v kraji vzrostla i za tyto druhy obilovin. Největší nárůst sklizně zaznamenala kukuřice na zrna - o 100 % a pšenice jarní o 50 %, tedy obiloviny, jejichž sklizňové plochy významně vzrostly. Díky značně vyššímu výnosu vzrostla v kraji také sklizeň luskovin, přestože jejich plochy se víc než o třetinu zmenšily. Obdobná situace je u brambor. V důsledku vysokého meziročního

nárůstu hektarového výnosu vzrostla v kraji sklizeň ostatních brambor (konzumních a průmyslových) o víc než pětinu, i když jejich plochy byly ve srovnání s rokem 2010 nižší o 4 %. Přesto byla dosažena nejvyšší sklizeň za poslední čtyři roky.

Pro pěstování řepky v Jihočeském kraji nebyl rok 2011 ideální. Její hektarový výnos klesl a způsobil i celkový pokles sklizně o 3 %, přestože byla pěstována na větších plochách.

V roce 2011 se dařilo také píce. Především vlivem vyšších hektarových výnosů vzrostla ve srovnání s rokem 2010 sklizeň píce na orné půdě celkově o 20 %, kukuřice na zeleno a siláž téměř o 30 %. Meziročně lepší výsledky byly dosaženy i z trvalých travních porostů. V tomto případě však není meziroční nárůst tak vysoký, sklizeň píce zvolna roste již čtvrtým rokem. (www.czso.cz)

Sklizeň obilovin v roce 2012 byla o více než 20 % nižší než v roce 2011 vlivem mrazů a sucha na Moravě. Řepka měla největší sklizňovou plochu v historii, ale výnos 2,76 t/ha byl nejnižší za devět let. Plocha pěstovaných brambor se oproti roku 2001 snížila o 56 % a sklizeň o 40 %, přitom jejich spotřeba roste. Luskoviny v roce 2012 byly na 25 % roku 1990. Sklizeň jablek klesla o 65 % oproti roku 2000, stejně tak zelenina, jíž se sklídilo 250 tun a kryje naši spotřebu asi na 33 %. (Agrární komora ČR)

Rostlinná výroba se v roce 1996 podílela na hrubé zemědělské produkci 43,5 %, živočišná produkce 56,5 %. V roce 2010 rostlinná výroba činila 58 %, živočišná 42 %. Poměry výroby se obrátily z důvodu poklesu chovu veškerých hospodářských zvířat, kdy chov prasat je vysloveně ztrátový. Růst rostlinné výroby je viditelný zvláště ve vyšším objemu pěstování řepky olejky pro technické účely nebo kukuřice do bioplynových stanic.

Hlavní úlohou živočišné výroby je vyživovací úloha neboli výroba plnohodnotných živočišných produktů. Nejdůležitější činností je výroba masa, mléka a vajec. Vedlejšími produkty jsou kůže, vlna nebo peří. Intenzita chovu zvířat se měří objemem produkce – masa, mléka, vajec - na 1 hektar půdy nebo se vyjadřuje v počtu dobytčích jednotek na 100 hektarů zemědělské půdy.

Důležitými ukazateli v živočišné výrobě jsou ukazatele užitkovosti hospodářského zvířectva. Pro zemědělský podnik znamená živočišná výroba i zhodnocení statkových krmiv vypěstovaných v zemědělském podniku v tržních živočišných produktech,

zvyšování úrodnosti půdy chlévskou mrvou nebo kapitálovou rezervu ve stavech zvířat. Dříve zemědělský podnik choval všechny základní druhy hospodářských zvířat, ale v posledních letech došlo ke značné specializaci, a to hlavně na rostlinnou výrobu, z důvodů vysokého dovozu masa ze zahraničí. (Synek 2000)

V následující tabulce se seznámíme s vývojem některých zemědělských ukazatelů v průběhu posledních dvaceti let.

Tabulka 1: Zemědělské ukazatele

Rok	Měřicí jednotka	1989	2000	2010
Výroba mléka	mil. litrů	4 892	2 708	2 612
Průměrná dojivost krávy	litry	3 982	5 255	6 904
Stavy skotu	tis. kusů	3 481	1 574	1 349
Stavy prasat	tis. kusů	4 686	3 688	1 909
Osevní plochy obilovin	tis. ha	1 670	1 648	1 460
Osevní plochy řepky	tis. ha	102	325	369
Osevní plochy brambor	tis. ha	115	69	27

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z tabulky vidíme, že výroba mléka klesla od roku 1989 o 2 280 mil. litrů, tj. o 47 %. Průměrná dojivost se od roku 1989 zvýšila o 73 %. Stavy skotu ovšem poklesly o 61 %, stavy prasat o 60 % a stále meziročně klesají. Naproti tomu se zvyšuje osev řepky, za posledních dvacet let se rozšířily plochy o 261 %, ale u brambor taktéž klesla výsadba o 77 %.

Počet pracujících v zemědělství se v roce 2010 proti roku 2000 výrazně snížil: ze 166.365 v roce 2000 na 108.814 v roce 2010, což tvořilo zhruba 2,8 procenta ze všech zaměstnanců národního hospodářství.

Vidíme, že zemědělství se po roce 1989 snažilo přizpůsobit nejvýnosnější poptávce a snížit náklady, protože dotace výrazně klesly, a to z 22 mld. Kč účelových dotací v r. 1989 na 4 mld. Kč v r. 1994. Jeho vývoj značně ovlivnila liberalizace obchodu, na

kteřou nebylo připravené. Došlo k uvolnění trhu, změně potřeb a priorit ve výrobě. Začala se projevovat inflace, která byla do té doby neznámým pojmem. To se projevilo v rychlém růstu cen všech druhů zboží kromě výkupních cen zemědělských komodit. Ceny vstupů se výrazně zvýšily i pro zemědělce. Po roce 2004 Evropská unie sice zemědělce dotuje, ale kvůli ještě většímu propadu výkupních cen po vstupu do EU tyto dotace pouze pokrývají zvýšené náklady na výrobu při stále rostoucích cenách vstupů. Ceny vstupů se od roku 1989 zvýšily o 300 – 400 %. Cena masa na pultech vzrostla také téměř tolik, ale výkupní cena vepřového masa se zvýšila pouze o 25 %.

Na druhou stranu, dnes se některé společnosti zaměřují pouze na nejvíce dotované komodity. Snaha o získání dotací vede k nereálným rozhodnutím, příkladem může být sad broskvoní a meruněk na Vysočině.

Zemědělským podnikům došly po roce 1989 finanční prostředky, nebyla možnost obnovy majetku, zvyšovala se jejich zadluženost, nízká míra rentability, snižoval se odbyť, odcházeli kvalifikovaní odborníci z důvodu nestability odvětví a životní úroveň zemědělců se výrazně snižovala. Dotace byly a jsou proto východiskem pro zachování zemědělství v České republice.

5 POJEM DOTACE

Za dotaci se podle Zákona o účetnictví považují bezúplatná plnění, která se poskytují přímo nebo zprostředkovaně, poskytnutá podle zvláštních předpisů ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, Národního fondu, ze státních fondů nebo z rozpočtu územních samosprávných celků na stanovený účel.

Dle Valdera (2008) se dotací rozumí finanční podpora ve formě převedení zdrojů účetní jednotce, přičemž tato musí splnit stanovené podmínky, které se obvykle váží k jejímu předmětu činnosti. Naproti tomu subvence je hmotná podpora vlády firmě nebo domácnosti, která poskytuje nebo spotřebovává určitou komoditu. Subvencování probíhá způsobem proplacení části výdajů na potraviny za domácnosti s malým důchodem nebo je dána zaručená cena či pevně stanovený příspěvek na litr mléka.

Za dotaci se také považují bezúplatná plnění poskytnutá účetním jednotkám na stanovený účel ze zahraničí z prostředků Evropského společenství nebo z veřejných rozpočtů cizího státu a granty podle zvláštního předpisu, dále prominutí části poplatků, pokud to právní předpis umožňuje a příslušný orgán stanoví prominutou část poplatku za dotaci. Dále je možné za dotaci považovat bezúplatné nabytí preferenčních limitů a povolenek na emise prvním držitelem nebo provozovatelem, které se účtuje a vykazuje jako poskytnutí dotace ve výši ocenění reprodukční pořizovací cenou.

Encyklopedie Wikipedie vysvětluje dotaci jako poskytování peněžních prostředků, peněžítý dar nebo daru podobná peněžítá úhrada, obvykle nenárokově. V užším slova smyslu chápeme dotaci jako poskytnutí prostředků z jednoho veřejného rozpočtu do nižšího veřejného rozpočtu, např. ze strany státu nebo územněsprávního celku dalšímu subjektu v zájmu snížení ceny určitého statku, jehož poskytování je ve veřejném zájmu, ale též dotace právníckým a fyzickým osobám. Dotace jsou jednak neúčelové, kdy příjemce s nimi může volně disponovat, jednak účelové, kdy je poskytovatel účelově váže. Provádějí se formou úhrady prokazatelné ztráty, případně zákonem definovaného přiměřeného zisku. Často bývá poskytnutí dotace vázáno na jistou míru vlastní spoluúčasti příjemce, například dotace tvoří určitý procentní podíl z částky vynaložené příjemcem dotace.

Dotace pro poskytovatele statku chrání spotřebitele před placením plné ceny za spotřebovávaný statek. V tomto případě může dojít k tomu, že statek je využíván víc

než za normálních podmínek. To vede k nadměrné spotřebě statku a odrazuje od spoření. V podmínkách bez dotací by subjekt optimalizoval hodnotu svých transakcí, tam kde by bylo levnější spořit, by spořil. V dotované ekonomice je statek podstatně levnější, přístupný pro všechny spotřebitele a ti nejsou nuceni spořit. Příkladem může být plýtvání potravinami.

V případě zemědělství je vhodnější použít termín subvence, který vyjadřuje systematickou hmotnou podporu nebo výpomoc z veřejných prostředků na konkrétní účel. Subvence může mít podobu přímé dotace, zvýhodněného úvěru, zaručené ceny, záruk za půjčku či snížení daně.

Encyklopedie Wikipedie uvádí termín charita a sponzorský dar jako způsob dotace. S touto identifikací nelze souhlasit. Charitou lze chápat dobrovolné příspěvky od soukromých subjektů a sponzorským darem si subjekt většinou zajišťuje reklamu.

Správu dotací vykonávají územní finanční orgány; správou dotací se zde rozumí pouze kontrola použití účelových dotací, dále i návratných finančních výpomocí, půjček a příspěvků poskytovaných ze státního rozpočtu České republiky a ze státních fondů České republiky, a dále výkon správy odvodů za porušení rozpočtové kázně. (www.sagit.cz)

Dotace do zemědělství jsou významné, aby pro spotřebitele nebyl finanční problém zajistit si potraviny k životu. Na druhou stranu lze podotknout, že tyto dotace opět platí spotřebitel ze svých daní. Nejenom dotace, ale i administrativní náklady s vyřizováním dotací spojené nebo poplatky agenturám zaměřeným na získávání dotací, což jsou nemalé částky. Ovšem dotace do zemědělství přináší výhody pro spotřebitele i zemědělce, na rozdíl od výdajů například na neefektivní a nedůslednou sociální politiku. Dotace jsou politickou a hospodářskou otázkou.

Možnosti zemědělství v evropských zemích se rozdělují podle výše dotací, ať již národních nebo z Evropské unie. EU poskytuje nižší dotace nově přistoupivším zemím a zároveň v západních státech jsou většinou i vyšší národní dotace. EU určuje přesná pravidla přidělování dotací, a přestože se měla výše dotací v roce 2013 srovnat na úroveň EU 12, zatím se zdá, že k tomu nedojde. Západní státy ve skutečnosti nemají zájem o jejich narovnání a pokusí se takzvané přechodné období prodloužit, jinak řečeno, nemají zájem zvýšit konkurenceschopnost východních států a tím snížit svou.

Jak argumentují ministři zemědělství Francie a Německa, stejná výše dotací by neodrážela ekonomickou realitu, protože východoevropští farmáři mají údajně nižší výrobní náklady.

Setkáváme se s názory, nedávat českým zemědělcům dotace žádné, ale v tom případě by většina podniků zkrachovala tak jako v devadesátých letech a zbytek by ztratil jakoukoliv schopnost konkurence vůči ostatním státům a o neobdělanou zemědělskou půdu by se musel postarat stát, což by byly nemalé výdaje. Je předpoklad, že pro snížení svých výdajů by se stát snažil půdu prodat.

EU si uvědomuje, že systém a množství dotací je nadměrné, ale z politických důvodů se prakticky neodvažuje problém řešit. Výhodnější je chránit si unijní trh vysokými cly pro komodity a potraviny ze třetích zemí, které tímto nejsou konkurenceschopné.

Otázkou je, pokud by dotace byly plošně zrušeny v EU, jak by se zachoval trh. Můžeme předpokládat, že ceny potravin by se mnohonásobně zvýšily a zcela určitě by docházelo ke státní kompenzaci. Dá se to nazvat začarovaným kruhem.

Problémem je také zvyšování cen komodit o stovky procent obchodníky. Příkladem mohou být brambory, u kterých téměř veškeré náklady leží na výrobcích, ten je prodá velkoobchodní firmě za 1 Kč/kg a posléze jsou v obchodě prodávány za 8 Kč/kg „v akci“. Někdy lze najít v prodejnách bohužel i brambory určené na škrob. Zde je vidět, jak jsou dotace pro spotřebitele zbytečné, potažmo pro co nejnižší cenu, když obchodník si navýší ceny podle svého maxima.

Ovšem závislost zemědělských podniků, ať již z českých nebo jiných zemí EU, na dotacích a podporách je poměrně vysoká. Na jednoho pracovníka v zemědělství v ČR již představují dotace více než 260 000 korun ročně a čistá přidaná hodnota na pracovníka je 355,1 tis. Kč. (Veleba) Hrubá přidaná hodnota odpovídá rozdílu zemědělské produkce a výrobní spotřeby (věcné náklady na zemědělskou výrobu) plus saldo provozních dotací a daní. Čistá přidaná hodnota odpovídá rozdílu odpisů, mzdových nákladů a pachtovného od hrubé přidané hodnoty. Udává ekonomickou výkonnost podniku. Jinými slovy, hodnota výstupů snížená o hodnotu vstupů, které si daný producent k výrobě tohoto výstupu buď pronajal, nebo zakoupil.

Tento ukazatel má ovšem slabá místa jako je výše osobních nákladů závislejících na externích vlivech, výše odpisů je dána odpisovými metodami podniku, které nemusí být uhrazeny v plné výši, vliv dotací na výkony, nezohledňuje vliv zadluženosti, atd.

Z jiného úhlu pohledu můžeme k výši dotací na pracovníka podotknout, že celkové dotace jsou za posledních několik let od vstupu do EU prakticky na stejné úrovni. Zvyšují se evropské dotace, ale klesají národní podpory a hlavně klesá počet zaměstnanců v zemědělství.

V následující tabulce porovnáme čistou přidanou hodnotu v nových a původních členských zemích EU.

Tabulka 2: Čistá přidaná hodnota na pracovníka v tis. Kč

Česká republika	355,1	Německo	753,0
Slovensko	196,5	Rakousko	657,0
Polsko	141,3	Francie	725,9
Maďarsko	385,0	Itálie	688,0

Zdroj: Veleba (2012)

V tabulce vidíme nevyrovnaný poměr v přidané hodnotě těchto členů EU. Dochází částečně ke zkreslení výsledků vlivem stále se měnících měnových kurzů. Přidaná hodnota je výrazně ovlivňována v západních zemích výší provozních dotací. Dále se jedná o výši úrovně organizace práce a řízení v podnicích, vliv počasí nebo množství a kvalitu výrobních faktorů. Problémem je také zastaralost mechanizační techniky, kterou si čeští zemědělci nemohou pro omezené množství financí dovolit obnovovat takovým způsobem, jak vyžaduje potřeba.

Z důvodu velké závislosti na dotacích chce ministerstvo zemědělství, aby se v České republice více zpracovávaly domácí zemědělské komodity a tím se tvořila přidaná hodnota v ČR. Dnes komodity často směřují na vývoz a zpátky se vrací ve formě hotových výrobků, tím se přidaná hodnota tvoří v zahraničí.

ČR by tedy mohla zvýšit čistou přidanou hodnotu zvyšováním produkce potravin. Ovšem v současnosti se tato možnost nejeví jako reálné řešení, kdy naše soběstačnost v produkci potravin klesla na 70 % a stále se snižuje. Řešení by mohla nabídnout výroba elektrické energie v bioplynových stanicích. Podpůrným důvodem je závazek

České republiky zvýšit výrobu elektrické energie do r. 2020 z obnovitelných zdrojů na 13 %.

Toto řešení se jeví jako krajní pro využití půdy, přestože už dnes je přes čtvrt milionu hektarů určeno pro bioplynové stanice, spalovny biomasy nebo pohon automobilů. Zelená energie přispěje ke zdražení samotné elektřiny nebo paliv. A hrozí také ekologické nebezpečí - především eroze půdy, znatelná již na jižní Moravě, při neregulovaném rozšíření energetických plodin, hlavně kukuřice. Znečišťuje podzemní vody dusičnany a dochází k vysoké spotřebě pesticidů. K výrobě bioplynu není potřeba zvířecí mezičlánek a taková praxe by nakonec mohla vést i k dalšímu poklesu stavu hospodářských zvířat a zvýšení cen masa a mléka.

Dotace pro bioplynové stanice jsou ovšem lákavé, dosahují cca 60 000 Kč/ha. Tato výše dotací je velmi vysoká a nepřiměřená. Průměrné dotace v zemědělství činí jen 10 000 korun na hektar a i na ty přírodně nejčennější plochy, které obhospodařují ekologičtí zemědělci, je vypláceno jen cca 13 000 Kč/ha. Podpora bioplynových stanic je ospravedlnitelná pouze u těch, které zpracovávají komunální odpady. Podpora takových BPS bude obhajitelná i před veřejností, protože daňový poplatník bude vědět, že dotace a navýšená cena elektřiny (příspěvek na obnovitelné zdroje) nekončí v zisku producentů hnojiv a kukuřičných osiv, ale vrátí se z druhé strany v podobě kvalitní vody, půdy a dalších veřejných statků. V neposlední řadě je potřeba uvést, že v západní Evropě investiční dotace pro bioplynové stanice poskytovány prakticky nejsou, a přesto se tam BPS staví.

V roce 2010 se dotace v českém zemědělství zvýšily o 600 mil. korun na 38,5 miliardy korun. Stále ovšem nedosahují úrovně starých členských zemí EU. Velký rozdíl v neprospěch ČR je také v národních dotacích, které jsou nízké a stát se je stále snaží tlumit.

Nesmíme také opomíjet, že ceny vstupů se každoročně zvyšují o desítky procent. Jedná se především o hnojiva, krmiva nebo osivo. Jak pronesl prezident Agrární komory Jan Veleba: *"Když stoupnou ceny zemědělských komodit, vždycky to přinese nárůst cen vstupů."* Konstatuje tím, že přestože stoupnou výkupní ceny komodit, zemědělští dodavatelé se snaží také vydělat maximum a okamžitě zdraží osiva, chemické prostředky, aj.

Z národního rozpočtu dotace stále klesají. Z rozpočtu Evropské unie zatím rostou a jejich podíl na celkových podporách dosahuje 66 %. Úhrnem můžeme zjistit, že zemědělci v současné době pobírají dotace o 250 % vyšší než před vstupem České republiky do Evropské unie. Ceny vstupů se zvýšily o 300 - 400 %. Přesto nedosahují dotačních příjmů svých západních sousedů. V roce 2011 měli čeští zemědělci nárok na 80 procent z částky, kterou dostávají farmáři ve starých členských zemích. V roce 2012 obdrželi 90 procent a plné vyrovnání by mělo nastat v roce 2013. Na jejich obranu lze říci, že mezi rokem 1989 a vstupem do EU v roce 2004 značná část zemědělských družstev zkrachovala a stávající většina přežívala na pokraji krachu. Musíme také zdůraznit, že značná část finančních prostředků z dotací je určena na podporu investic, což do jisté míry celkový objem podpor zkresluje v čase, ve kterém je rozložen efekt z dotací a náklady.

5.1 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Návrh na Společnou zemědělskou politiku (SPZ) byl představen Evropskou komisí již v roce 1960. Můžeme konstatovat, že SPZ je předchůdcem vnitřního trhu. Důvodem pro ustanovení Společné zemědělské politiky bylo především usnadnění odbytu zemědělských produktů.

Zemědělské podniky bude i v následujících letech ovlivňovat Společná zemědělská politika (SZP) Evropské unie, která stále tvoří finanční rámec hospodaření zemědělců. Zahrnuje politiku rozvoje venkova a tím také podporu zemědělství.

Společná zemědělská politika EU v současné době představuje systém, který by měl zajistit celoplošnou zemědělskou produkci, být konkurenceschopný na světových trzích a zároveň naplňoval atributy ochrany životního prostředí, zdraví obyvatel a dobrého zacházení se zvířaty. Současné tendence jsou stále silnější, očekává se další posilování strukturálních opatření a větší vazba zemědělství a venkova, rovněž se předpokládá další snižování zemědělských dotací. (Vošta 2010)

Typickým znakem původního modelu SZP byla přímá podpora cen zemědělských výrobků. Vstup ČR do EU a převzetí pravidel a nástrojů SZP byl spojován s velkými očekáváními, zlepšením ekonomické situace v tomto sektoru. Zanedlouho po vstupu do

EU bylo zřejmé, že původně avizovaný růst cen zemědělských komodit a tím i tržeb a příjmů v zemědělství po vstupu na společný trh není reálný.

V rámci společné zemědělské politiky se v EU uplatňují tři zásady - společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách, zvýhodnění produkce ze zemí Unie na úkor vnější konkurence a finanční solidarita - financování ze společného fondu, do něhož všichni přispívají.

Společná zemědělská politika se stále mění a bude měnit, aby mohla být nadále řízena jednoduchými a transparentními pravidly a aby:

- byla živou politikou odrážející potřeby a očekávání evropské společnosti
- podporovala udržitelné zemědělství nabízející bezpečné, kvalitní produkty a zároveň chránila životní prostředí a dobré životní podmínky zvířat
- podporovala mnohostrannou úlohu zemědělců jako dodavatelů veřejných statků pro společnost
- podporovala růst a vytváření pracovních míst ve venkovských oblastech
- posilovala konkurenceschopné a inovační zemědělské odvětví schopné reagovat na výzvy světového trhu (Machálek 2009)

V současnosti se SZP řídí poptávkou po zemědělské produkci, jsou zohledněny názory spotřebitelů a zemědělci mohou produkovat, co vyžaduje trh a co se jim nejvíce vyplatí. České zemědělství, jakož i zemědělství v Evropské unii bohužel prochází v několika posledních letech složitou situací, kterou ještě zhoršuje ekonomická krize. Klesá spotřeba, zákazníci šetří a snižuje se odbyt potravinářských výrobků. Česká republika musí každoročně vyvézt do zahraničí okolo 3 mil. tun obilí, není pro ně využití, což je způsobeno nízkými stavy hlavně prasat, které se blíží válečné úrovni. (Veleva 2012)

Poptávku také snižují nekvalitní výrobky, u kterých se snaží někteří výrobci ušetřit náklady.

Rok 2012 se meziročně vyznačoval poklesem výroby vepřového masa o 8,8 % a hovězího masa o 8,9 %.

Alarmující není jenom klesající stav prasat, ale také drůbeže. V roce 2011 klesl stav drůbeže meziročně o 20 % z 24 mil. na 19 mil. ks, z toho nosnice o 19 % a jatečná

drůbež o 10 %. V roce 2012 sice vzrostla meziročně výroba drůbežího masa o 2,7 %, ale i v tomto zemědělském oboru se promítá snížení využití obilovin jako krmiva.

Z hlediska zajištění budoucnosti venkovských oblastí a vytvoření příznivých sociálních podmínek jejich obyvatel jsou přijatelné pouze ty procesy, které nesníží životní úroveň na venkově. Znamená to, využít objem podpor, který může EU pro zemědělství, potažmo pro venkov, na tyto procesy poskytnout.

Prostřednictvím procesů spojených s dotacemi by měl být zformován rámec pro trvalý rozvoj venkovských oblastí a zajištěna integrace zemědělství se širším ekonomickým a sociálním prostředím venkovských oblastí. (Hrabánková 2008)

Plánovaná reforma společné zemědělské politiky po roce 2013 zatím nenaplnňuje očekávání českých zemědělců. Stále nenastávají rovné podnikatelské podmínky pro všechny členské země. Jedná se také o podmínky v ČR, kde to souvisí s velkými firmami typu Agrofert a malými výrobci, kteří jsou jim nuceni prodat své podniky, neboť konkurovat tak velké firmě často nelze. SZP se zaměřuje na agroenvironmentální role zemědělství, přestože nastává problém nedostatku potravin ve světě z důvodu zvýšení cen ropy a nestabilního dolaru. Jedná se také o omezenou produkční kapacitu, zvýšené znečištění půdy nebo klimatické změny.

Pro evropskou unii nastává problém s konkurenceschopností svých zemědělců na světových trzích a tempo růstu produkce je oproti světu pomalejší. Jak již bylo řečeno, SZP se přesto převážně zaměřuje na AEO, nikoli na produkční roli evropského zemědělství, s cílem vytvořit dynamicky se rozvíjející a ziskové zemědělství, při vysoké kvalitě potravin.

Reforma přináší i pozitivní řešení, jako je zavedení institutu takzvaného aktivního zemědělce, který má zabránit tomu, aby agrární dotace do budoucna pobírali také ti, kdo nic nepěstují či nechovají hospodářská zvířata. Dále zavedení takzvaného nouzového fondu na pomoc zemědělcům či snaha o posílení pozic zemědělců v rámci potravinového řetězce, která není zdaleka na výši, jakou by si zasluhovala. Pozitivem pro české farmy by mohlo být také sjednocení systému přímých plateb pro všechny unijní zemědělce.

5.2 PŮDNÍ FOND ČESKÉ REPUBLIKY

Z celkové rozlohy České republiky má 52 817 km² území (66,13 %) nadmořskou výšku nižší než 500 m, 26 222 km² (32,83 %) 500 až 1000 metrů a pouze 827 km² (1,05 %) se nachází v nadmořské výšce nad 1000 m. Průměrná nadmořská výška České republiky je 430 m. Celková zemědělská plocha - 4 284 000 hektarů - zaujímá 54 % celkové rozlohy České republiky, tj. 41,5 hektarů na 100 obyvatel, což je mírně pod průměrem EU (45 hektarů na 100 obyvatel). (SZIF)

Pro evidenci využití zemědělské půdy se od roku 2004 používá Geografický informační systém (GIS) založený na využití půdních bloků (LPIS). Je především využíván pro administraci a kontrolu zemědělských dotací na plochu (přímé platby, ale i vybraná opatření rozvoje venkova – hospodaření v méně příznivých oblastech a agroenvironmentální opatření). Systém využívají uživatelé půdy, Ministerstvo zemědělství a platební agentura SZIF. Pro uživatele půdy představují data v registru referenční údaje, které využívají při vyplňování žádosti o dotace (kód půdního bloku, výměra, kultura). Žadatel musí v žádosti vykáázat všechny plochy, které má k dispozici, bez ohledu na to, zda na ně žádá podporu či nikoliv. Pokud tak neučiní, je mu udělena sankce, o kterou se sníží vyplácená podpora. Dále musí doložit výměru pozemků pro zvýhodnění v oblastech LFA a Natura 2000 na zemědělské půdě.

Registr je využíván také během administrativní kontroly, kdy se ověřuje, zda deklarovaný pozemek existuje. Zda je shodný uživatel evidovaný v registru s podatelem žádosti, jestli danému dotačnímu titulu odpovídá evidovaná kultura či zda není v žádosti překročena referenční výměra. (Hrabánková 2008)

Od 1. 1. 2000 byla v ČR zavedena nová klasifikace územních statistických jednotek – CZ-NUTS. Podle AGENDY 2000 byla provedena kategorizace zemědělského území ČR jako vyšší územní celek, na jehož úrovni byly stanoveny zemědělské oblasti. Základní oblastí byl zvolen bývalý okres. Zemědělské oblasti jsou dále rozděleny do dvou skupin, s příznivými podmínkami a s méně příznivými podmínkami – Less Favourite Areas (LFA). V první skupině EU podporuje investice pro modernizaci zemědělství a posílení jeho životaschopnosti, ve skupině druhé klade důraz na trvalé využití půdy, zachování krajiny, ochranu životního prostředí a podporu zemědělských systémů s omezenými vstupy („low input“). Druhá skupina (LFA) se dělí na 3

podskupiny: horské oblasti, ostatní méně příznivé oblasti LFA a oblasti postižené specifickými překážkami.

Výchozím třídícím kritériem pro stanovení zemědělských oblastí byla ve VÚZE Praha zvolena výnosovost zemědělského území, stanovená pro jednotlivé bonitované půdně-ekologické jednotky (BPEJ). Váženým průměrem podle výměry BPEJ byla zjištěna průměrná výnosovost všech zemědělských půd ČR, která činí 42,2 bodů. Hraničním limitem pro vymezení oblastí s příznivými a nepříznivými podmínkami se stala hodnota výnosovosti 34 bodů, tj. 80 % celostátního průměru. K této hodnotě se dospělo po analýze všech přírodních a sociálně demografických kritérií tak, jak jsou rámcově požadovány EU. (Soc-ek. profil Jč kraje, 2005)

5.2.1 LFA

V oblasti s méně příznivými podmínkami hospodaří i mnou uváděný podnik AGRO. Podpora zemědělců hospodařících v méně příznivých oblastech (LFA – Less Favoured Areas) je dlouhodobé opatření Společné zemědělské politiky. Byla zavedena roku 1975 a představuje rozsáhlý mechanismus podpory určené pro zachování krajiny v marginálních oblastech a celkově stabilizaci venkovského prostředí. Pro venkovské regiony to znamená zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity problémových, méně příznivých oblastí v zájmu dlouhodobě udržitelného zvyšování kvality života obyvatel. Znamená to podporovat zajištění rovnováhy mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními podmínkami venkovských regionů. A také to znamená podpořit rozvoj mimoprodukčních, krajinnotvorných a environmentálních funkcí, za účelem využití kulturního, rekreačního a sociálního potenciálu těchto oblastí. (Hrabánková 2008)

Sazby LFA mají být stanoveny tak, aby přispívaly k využívání zemědělské půdy. Od roku 2007 se žádosti o dotaci na opatření Méně příznivé oblasti podávají pouze v rámci Programu rozvoje venkova.

5.2.2 VÝMĚRA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

V dlouhodobějším měřítku celková výměra zemědělské půdy trvale klesá a z hlediska vnitřní struktury ustupuje v příhraničních oblastech orná půda loukám a pastvinám, což

souvisí s podporou extenzivního hospodaření v marginálních oblastech. Dále vzrostla výměra lesní půdy.

Z celkové plochy 7,8 mil. ha v ČR představuje využitelná zemědělská půda 54,2 %, tedy 4,3 mil. ha, z toho 60,3 % tvoří půda v méně příznivých oblastech. V současné době zemědělské subjekty obhospodařují 3,5 mil. hektarů, což představuje 96,6 procenta výměry v roce 2000. Podíl zemědělství na HDP klesl ze tří procent na 2,4 procenta. Orná půda tvoří celkem 75,7 % celkové využitelné zemědělské půdy, stálé louky a pastviny zaujímají 23 % a stálé úrody (sady, zelinářské zahrady, vinohrady a chmelnice) mají rozlohu 1,3 %. Méně příznivé oblasti se specifickými a ekologickými omezeními tvoří 8,4 % zemědělské půdy. Podíl chráněné půdy dosahuje 16 % celého území České republiky. Podíl zemědělské půdy obhospodařované alternativním způsobem dosáhl v roce 2011 téměř 10 % zemědělské půdy. V ČR dochází od poloviny 90. let k nárůstu ekologicky obhospodařovaných ploch, jejichž rozsah je srovnatelný s EU15. Ekologické zemědělství je charakterizováno převahou trvalých travních porostů, které tvoří 85 % tímto způsobem obhospodařované půdy.

Počet zemědělských subjektů v České republice za posledních deset let poklesl o 13,8 procenta na 22.864.

Vlastnictví půdy v ČR se v průběhu privatizačního procesu v 90. letech poměrně roztříštilo. Přesto je velikost jednotlivých pozemků v ČR stále v průměru vyšší, než je tomu ve starých členských zemích EU. Asi 90 % zemědělské půdy je v soukromém vlastnictví, ale půda je většinou pronajímána zemědělským podnikům. Zemědělci nejsou tedy majoritními vlastníky a toto je odlišné od EU15. V souvislosti s nižšími vlastnickými vazbami dokázal stát vytvořit chráněné krajinné oblasti, které podléhají agroenvironmentálním opatřením.

V Česku je podle tajemníka Agrární komory Martina Fantyše pronajato asi 80 % půdy. (Fantyš, 2012). V západních zemích vlastní zemědělci podle dostupných informací nejméně polovinu půdy, na níž hospodaří.

Cena pronájmu vychází z kvality půdy. V horských oblastech se pohybuje v průměru od 500 korun za hektar do 2 500 korun u nejbonitnější půdy. Prodejní cena je o polovinu vyšší než úřední. (www.farmy.cz)

V současnosti se zdá, že zemědělství v České republice je stabilizované oproti jiným hospodářským odvětvím. Výnosy se zvyšují nebo jsou alespoň stabilizované, stejně tak zisk odvětví.

Investice do půdy nebude nikdy ztrátová, její cena stoupá, a protože ročně ubývá o tisíce zastavěných hektarů, zájem o půdu je enormní a stále roste. Dotace dostávají hospodařící majitelé nebo nájemci, pro něž existují různá rizika ztráty nájemní půdy, a proto se snaží získat co nejvíce půdy do vlastnictví. V tržní ekonomice vlastníci chtějí při prodeji své půdy vydělat co nejvíce, proto nepřistoupí na odhadní cenu dle bonity půdy. U družstva AGRO se pohybuje bonitní cena orné půdy 6 Kč/m², travních porostů 4 Kč/m². Tržní cena je ovšem smluvní a ovlivňuje ji více faktorů.

Do roku 2011 nebyl umožněn cizincům nákup půdy, nicméně zahraniční investoři prostřednictvím bílých koní z ČR ji nakupovali. Od roku 2012 je umožněn prodej půdy do zahraničních rukou a opět dochází k tlaku na cenu půdy.

Dalším faktorem zvyšování ceny půdy jsou silné investiční skupiny kupující půdu, např. AGROFERT, hledající další směry podnikání pro zhodnocení svých finančních prostředků.

Pozemkovými úpravami zanikají ze zákona dlouhodobé smlouvy mezi vlastníkem a nájemcem půdy, čehož investiční skupiny využívají a přeplácejí menší zemědělce – nájemce.

Velký rozmach BPS způsobuje vysoké nároky na množství plochy, které stanice potřebuje ke svému provozu.

Určujícími faktory je kromě bonity půdy, vzdálenost od hranic, kde je nejvyšší nátlak na české zemědělce od zahraničních a tím vyvolán tlak i mezi sousedními podniky.

Cena pronájmu půdy družstva AGRO roste skokově, v r. 2012 činila 1 000 Kč/ha, v roce 2013 již činí 1 800 Kč/ha.

Problém vzniká již na Jindřichohradecku, kde prodejní cena stoupla na 170 000 Kč/ha, v družstvu AGRO zatím odpovídá 100 000 Kč/ha.

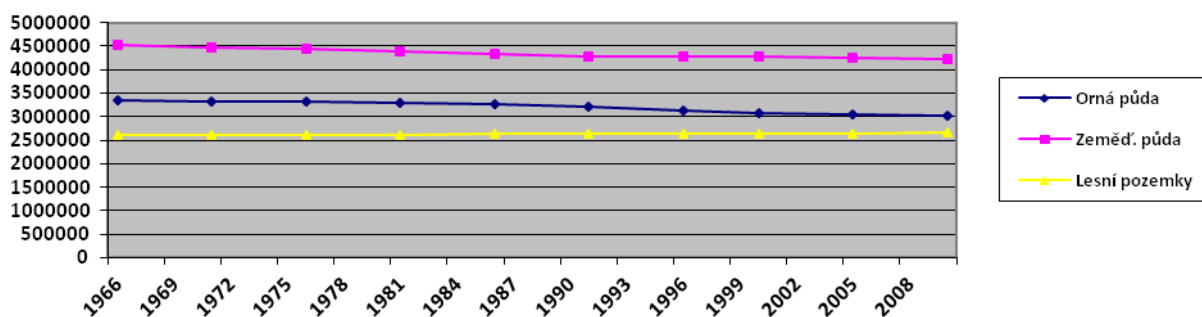
Zájem o půdu je vysoký díky dotacím na plochu a podnikání v zemědělství přináší poslední roky zisk pro vysoký hektarový i finanční výnos z komodit. Příkladem je cena řepky, v r. 2008 byla 7 500 Kč/t, v r. 2012 činila průměrná realizační cena pro družstvo

AGRO 12 400 Kč/t. Cena pšenice r. 2008 3 000 Kč/t, r. 2012 již 6 200 Kč/t, sladovnický ječmen r. 2008 3 500 Kč/t, r. 2012 5 400 Kč/t, čehož využívají výrobci chemických hnojiv, pesticidů i prodejci strojů a zvyšují své ceny.

Zemědělské podniky jsou rentabilní v klimaticky příznivých oblastech a při příhodné kvalitě půdy. V méně příznivých oblastech je ztrátovost zemědělských podniků mnohem vyšší, což je problémem, neboť méně příznivé oblasti v ČR převažují. V návaznosti u těchto podniků, které jsou prakticky bez zisku, je omezená možnost vytvořit si dostatečné finanční rezervy na investice a obnovu majetku a tím také omezený přístup k získání bankovních úvěrů. Proto jsou pro tyto podniky dotace životně důležité. (Pělucha 2006)

Dotace v rámci LFA, zvláště v horských oblastech, jsou podmínkou pro využití travních ploch v nepříznivých podmínkách. Jedná se o chov krav bez tržní produkce mléka, ale také o výrobu sena, které je s podporou dotací cenově uplatnitelné na trhu a výrobu sena do spaloven. Celkově se dotace do údržby trvalých travních porostů promítnou jak zvýšením nových pracovních příležitostí, tak racionálnějším využitím zemědělské půdy.

Obrázek 1: Graf vývoje orné půdy, zemědělské půdy a lesních pozemků (v ha)

Zdroj: ČÚZK, vlastní zpracování

5.2.3 ZEMĚDĚLSTVÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Jižní Čechy jsou tradičně zemědělským, ale i ekologicky orientovaným regionem. V rámci republiky je v Jihočeském kraji největší plocha pastvin (70 000 hektarů), kde se pase téměř 100 000 kusů zvířat. Chová se zde také vysoký počet koní, nejvíce v okresech České Budějovice a Písek.

V Jihočeském kraji hospodaří na většině půdy právnické osoby, především družstva, na která připadá třetina obhospodařované půdy. To je po kraji Vysočina druhý nejvyšší podíl. Družstevní forma hospodaření převažuje hlavně na Písecku. Zde připadá na družstevníky 65 hektarů ze stovky obhospodařované půdy. Nízké zastoupení družstev má Český Krumlov, kde převažují společnosti s ručením omezeným. Naproti tomu v okrese Prachatice převažuje hospodaření fyzických osob.

Negativním vlivem v hospodaření je tlak na snižování chovu prasat na mezinárodní úrovni. Z těchto důvodů se snížil stav prasat v Jižních Čechách o 60 %.
(www.czso.cz/csu)

5.3 DRUHY DOTACÍ DO ZEMĚDĚLSTVÍ

Dotační zdroje zemědělství lze v České republice rozdělit na dvě základní skupiny podle zdroje finančních prostředků. Po vstupu ČR do Evropské unie jsou zemědělcům nabízeny evropské dotační programy, většinou částečně kofinancované ze státního rozpočtu ČR, které jsou vhodně doplněny národními dotačními programy, ty jsou plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR. Evropské dotační programy spolu s národními doplňkovými platbami administruje a vyplácí Státní zemědělský intervenční fond.
(MZe)

Nezbytnou podmínkou pro vyplácení zemědělských dotací je funkční Integrovaný a kontrolní systém IACS. IACS je systém vícenásobné a křížové kontroly celkových podpor a současně detailní systém kontroly soustavy zemědělských dotací – zajišťuje identifikaci a registraci až na úroveň jednotlivého osevu, plodiny nebo zvířete.

Pilířem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby vyplácené zjednodušeným systémem, tj. na hektar obhospodařované plochy. Velké možnosti pro zemědělství představuje Program rozvoje venkova (PRV), který byl spuštěn v roce 2007. Stejně nezanedbatelnou finanční pomocí jsou pak rovněž tržní opatření Společného evropského trhu, které řeší výkyvy poptávky a nabídky na trhu a zabezpečují zemědělským podnikatelům větší jistotu a lepší stabilitu v podnikání. (www.szif.cz)

Zemědělství je jeden z nejúspěšnějších resortů, co se týká získávání dotací z Evropské unie. Ministerstvo rozdělilo v roce 2011 celkem 42,5 miliardy korun, a to formou přímých plateb, kdy na jednotné platby na plochu bylo vyplaceno 16 mld. Kč, národních dotací 1,18 miliardy korun a dotací z Programu rozvoje venkova téměř 14,7

miliardy korun. Peníze dostali zejména zemědělci, byly za ně ale také postaveny protipovodňové zábrany, zlepšila se infrastruktura venkova, životní prostředí i konkurenceschopnost farmářů. (www.businessinfo.cz)

Pro rok 2013 je plánováno 39,6 mld. Kč dotací z evropských zdrojů a dále 770 mil. Kč z národních dotačních programů. Tato částka může být během roku navýšena. Do vodního hospodářství by mělo směřovat 2,9 mld. Kč, do lesního hospodářství 390 mil. Kč a do PRGLF 1 mld. Kč. Celkem 44,66 mld. Kč.

Důležitým předpokladem pro získání dotací je sledovat programy a hlídat termíny podání žádostí, následky neobdržení dotací by se negativně projevíly v hospodaření družstva. Rozhodující je kvalitní projekt, ale ani ten nemusí být přijat, pokud dojde k administrativním problémům. Příkladem mohou být špatně podepsané povinné dokumenty, které mohou podepsat pouze statutární zástupci nebo vyplní chybně své identifikační údaje, kdy název společnosti se totiž musí shodovat s názvem uvedeným v Obchodním.

5.3.1 STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND

Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) je akreditovanou platební agenturou - zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů. Dotace z EU jsou v rámci společné zemědělské politiky poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF) a v nynějším programovacím období (2007 – 2013) také z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a z Evropského rybářského fondu (EFF). Program rozvoje venkova (PRV), který čerpá finanční prostředky z EAFRD nahradil Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP) a Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ).

a) SZIF administruje a kontroluje platby z Evropského zemědělského záručního fondu

- v rámci společných organizací trhu
- v rámci intervenčních opatření
- poskytování vývozních subvencí ve vazbě na vývozní licence
- přímé platby

dále provádí

- administraci vývozních a dovozních licencí
- administraci záruk
- administraci systému produkčních kvót
- administraci prémiových práv (pro KBTPM a bahnice)
- administraci národní značky kvalitních potravin KLASA
- vybírání finančních dávek z výroby cukru

b) administruje a kontroluje platby z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) pro **Program rozvoje venkova**

c) z **Evropského rybářského fondu (EFF)**

- podpora rybářství

Dotace sebou přinášejí nejen pozitivní, ale i negativní jevy. Jedná se o finančně náročnou administrativu dotací, o agentury zajišťující složité požadavky vyplácení dotací, které si účtují vstupní poplatky, provizní odměny, můžeme zmínit i korupci nebo lobbismus. To vše způsobuje plýtvání dotačními prostředky, které by jinak mohly být využity přímo v zemědělství.

Regionální struktura SZIF v ČR vychází z územních jednotek pro EU. Nevýhodou je, že zemědělci musí dojíždět za administrací projektů i více než 150 km, (např. SZIF v Českých Budějovicích odpovídá i za celý Plzeňský kraj). Změnou organizace v nedaleké budoucnosti, by mělo být dosaženo přiblížení administrativy dotací blíže k zemědělci a uchován poradenský systém. Očekává se, že veškerý servis pro zemědělce (Státní zemědělský intervenční fond, Veřejný registr půdy (LPIS), Pozemkový úřad, státní poradenství- tzv. "e AGRIPPOINT") bude koncentrován na jednom místě v regionu. Zemědělcům bude poskytnuta veškerá podpora, aby se postupně většina komunikace odehrávala v elektronické podobě.

V roce 2011 SZIF už zjednodušil administrativu dotací Programu rozvoje venkova, tím, že elektronické podávání žádostí zavedl. Žadatelé jsou vyzváni k dodání potřebných

dokumentů až po jejich předběžném schválení podle výše disponibilních finančních prostředků fondu a zaměření projektu. Tento postup odstraňuje administrativní a finanční zátěž žadatelů, pro svou jednoduchost by měl být přístupný všem a z velké části odpadá nutnost používat odborné agentury.

5.3.2 DOTACE SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

Prvním dotačním programem Evropské unie, jenž mohla Česká republika využívat v období let 2000–2004 s podmínkou reálného vstupu do EU, byl Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (SAPARD), který byl zaměřen na podporu většího množství menších projektů a byl určen menším obcím a podnikatelům. Cílem programu SAPARD bylo přispět k zavádění evropského práva v oblasti Společné zemědělské politiky EU a podpořit řešení problémů spojených s trvale udržitelným rozvojem venkova a zemědělského sektoru. Program SAPARD měl pro Českou republiku zásadní význam, neboť ji pomohl připravit v předvstupním období do EU na čerpání finančních prostředků a usnadnil reálný vstup a napojení na struktury Evropských společenství.

Podpory, které byly v rámci programu SAPARD poskytnuty České republice, se týkaly např. rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby nebo skladovacích technologií a byly maximálně využity. Celková finanční pomoc činila zhruba 122 mil. EUR.

Na program SAPARD navazoval programový dokument Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ), jehož hlavním cílem byl trvale udržitelný rozvoj venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů. Tento operační program se stal základem koncepčního rámce poskytování podpor jednotlivým projektům v období po přistoupení České republiky k Evropské unii.

Hlavní prioritou operačního programu byla podpora zemědělství a lesnictví. Další prioritou byla zaměřena na udržitelný rozvoj venkova, podpory vzdělání a rybářství. Objem finančních prostředků podporujících OP RVMZ na období 2004–2006 činil 250,6 mil. EUR a podílel se na něm rozpočet EU a strukturální fondy EU.

Základním programovým dokumentem, který byl určen na podporu zemědělství a rozvoj venkovských oblastí v ČR prostřednictvím finančních prostředků Evropské unie,

byl Horizontální plán rozvoje venkova ČR (HRDP), schválený Evropskou komisí v roce 2004. Cílů HRDP bylo více, ale lze je shrnout pod jeden hlavní cíl: „Trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů“. Finanční dotace z prostředků Evropské unie zajišťovaly 80 procent financování HRDP, zbývajících 20 procent bylo dotováno z rozpočtu ČR. Celkový objem financí činil 678,5 mil. EUR.

Národní strategický plán rozvoje venkova (NSPRV) je realizován prostřednictvím programového dokumentu Program pro rozvoj venkova a vztahuje se k časovému vymezení 2007–2013. Vychází z hlavních strategických priorit Evropské unie pro období 2007–2013, které odpovídají čtyřem rozvojovým osám (konkurenceschopnost, ochrana přírody, životní prostředí a krajina, rozvoj a diverzifikace venkovského života). (Vošta 2010)

V současnosti jsou v rámci Společné zemědělské politiky (SZP) vypláceny přímé platby, Společná organizace trhu, Program rozvoje venkova včetně Horizontálního plánu rozvoje venkova a propagace spotřeby výrobků - marketing.

I. Přímé platby

II. Společná organizace trhu

Společná organizace trhu se dělí na dva hlavní okruhy, a to rostlinnou a živočišnou výrobu. Cílem je regulace nabídky výrobků tak, aby nedocházelo k jejímu kolísání. Společná organizace trhu se týká jednotlivých prvovýrobků a výrobků po prvním zpracování.

- finanční podpory (např. školní mléko)
- vývozní subvence
- dotace (např. restrukturalizace cukrovarnického průmyslu)
- intervenční nákupy (cukr, obiloviny, máslo)

III. Program rozvoje venkova

Skládá se ze 4. základních os

IV. Horizontální plán rozvoje venkova - dobíhá

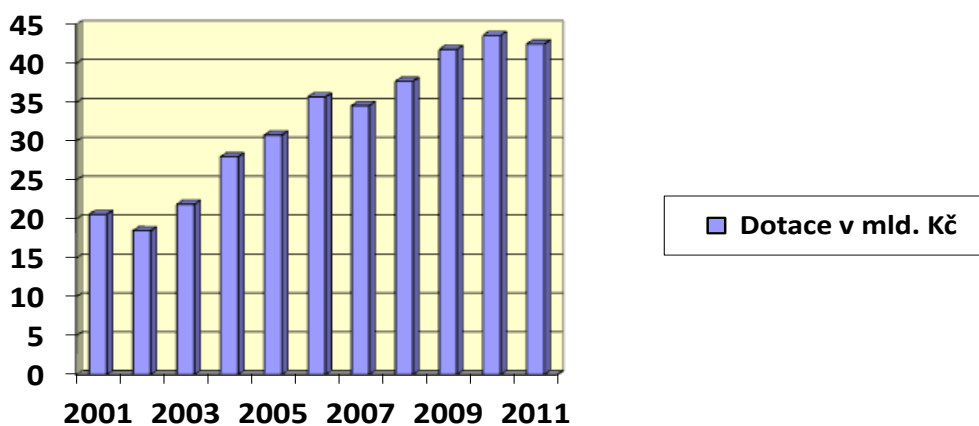
V rámci tohoto programu lze zažádat o dotaci pouze v případě, pokud byl žadatel zařazen do programu do roku 2007. V některých případech je omezen rozsah

dotovaných činností. Dotace na LFA jsou zcela zrušeny. Ve stejném složení vyplácí dotace nově Program rozvoje venkova z osy II.

V. Propagace a marketing

- med
- biopotraviny

Obrázek 2: Graf vývoje dotací do zemědělství

Zdroj: MZe, vlastní zpracování

5.3.2.1 PŘÍMÉ PLATBY

Česká republika aplikuje pro výplatu přímých plateb od roku 2004 systém jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme). Nové členské státy po svém vstupu do Evropské unie neobdržely přímé platby v plné výši, a proto přístupová smlouva stanovuje postupné navyšování přímých podpor v modelu 25 % v roce 2004, 30 % v roce 2005, 35 % v roce 2006, 40 % v roce 2007 a následně každoročně se zvýšením o 10 % až do dosažení 100% výše v roce 2013, tj. stejné úrovně plateb ve starých členských státech Evropské unie (EU 15) aplikovaných k 30.4.2004.

Současně bylo novým členským státům umožněno přímé podpory dorovnávat z vlastních zdrojů, z národního rozpočtu (tzv. národní doplňkové platby k přímým

podporám – top-up) o 30 % unijní sazby, maximálně však do 100 % unijní sazby, platné ke dni 30.4.2004.

Přímé platby zahrnují jednotnou platbu na plochu (SAPS - Single Area Payment Scheme), oddělenou platbu za cukr a rajčata, podporu pěstování energetických plodin a národní doplňkové platby (Top Up) sloužící k dorovnání jednotné platby na plochu na úroveň starých členských států EU. Z toho vyplývá, že žadatel nemá na Top-Up platbu nárok, pokud nemá nárok na platbu SAPS. Tyto platby nejsou závislé na objemu produkce. (MZe)

Výhodou tohoto systému je především jednoduchost, minimální administrativní zatížení farmářů, nevýhodou jsou stejné objemy přímých plateb, bez ohledu na výrobní podmínky a výrobní zaměření farmy. Nebezpečím tohoto řešení je především pravděpodobné další snižování stavů skotu. (Střeleček 2009)

Jednotná platba na plochu (SAPS), byla stanovena sazba pro rok 2011 ve výši 4 686,50 Kč a pro rok 2012 ve výši 5387,30 Kč na hektar zemědělské půdy. Žádost musí být podána do 15. 5. daného roku a je vyplacena na přelomu roku.

V roce 2011 bylo alokováno do českého zemědělství prostřednictvím národních doplňkových plateb 1 284 306 921 korun. Platba Top-Up na zemědělskou půdu, kromě brambor na škrob nebyla v roce 2011 státem realizována.

Tabulka 3: Stanovení sazby TOP-UP v r. 2011

Platby TOP-UP 2011	Sazba (Kč na jednotku)	Vyplaceno Kč 2011
Chmel	7 540,90 Kč/ha	42 056 806
Platba na přežvýkavce	910,80 Kč/VDJ	921 356 218
Chov ovcí popřípadě koz	650,80 Kč/VDJ	12 450 358
Krávy bez tržní produkce mléka	1 393,80 Kč/VDJ	240 597 199
Brambory pro výrobu škrobu	1 641,40 Kč/t	67 846 350
CELKEM		1 284 306 921

Zdroj: SZIF, vlastní zpracování

V roce 2012 byla pro přímé platby uplatněna tzv. modulace. Jedná se o krácení celkové sumy všech přímých plateb, na které žadatel požádal, pokud je tato suma vyšší než 300 000 EUR. Modulována je o 4 % částka přesahující 300 000 EUR, tj. 7 542 300,- Kč. Snahou je snížit příspěvky velkým podnikům v postkomunistických zemích.

Důležitými faktory ovlivňujícími konkurenceschopnost jsou cena produktu, náklady na jednotku produktu, jeho kvalita, stupeň inovace, propagace a marketing a snaha o snižování administrativy. S problémem konkurenceschopnosti úzce souvisí produktivita práce. Přestože je úroveň produktivity práce v České republice nejvyšší ze všech nových členských států, ve srovnání s EU 15 je značně nízká. (Střeleček 2009)

5.3.2.2 PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Oproti období 2000 - 2006 již pod strukturální fondy nespadá podpora konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví a rozvoje venkova. Tyto oblasti jsou financovány prostřednictvím Programu rozvoje venkova financovaného z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). V předcházejícím období, do roku 2006, byl realizován Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, který usiloval o posílení konkurenceschopnosti českého zemědělství a lesnické výroby. Přispíval k zachování životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje venkova založeného na kombinaci udržitelného zemědělství s kvalitním zpracováním zemědělských produktů a přizpůsobení českého zemědělství evropskému modelu. (Hrabánková 2008)

V programovacím období 2007-2013 na podporu rozvoje venkova jako součásti společné zemědělské politiky EU byly vytvořeny finanční nástroje – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) a Evropský zemědělský garanční fond (EAGF). Evropský zemědělský garanční fond financuje výdaje na náhrady při vývozu zemědělských produktů do třetích zemí, intervence zaměřené na stabilizaci zemědělských trhů, přímé platby zemědělcům, informace a podporu zemědělských produktů, podporu na restrukturalizaci, diverzifikační podpory a přechodné podpory poskytované v dočasném režimu restrukturalizace cukrovarnického průmyslu. Prostředky z EAFRD slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví. Je určen pro environmentální projekty, pro nově vznikající

podniky na venkově a podobně. Je také kladen důraz na multifunkční zemědělství, jehož významnou součástí je orientace na nepotravinářské využití zemědělské produkce a politika rozvoje venkova. Tyto dva fondy nahradily Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF), který byl v činnosti od r. 1962.

Program rozvoje venkova pro období 2007 - 2013 je programový dokument připravený Ministerstvem zemědělství ČR ve spolupráci s partnerskými subjekty pro poskytování dotací na zemědělství je evropským zdrojem finančních prostředků kofinancovaných částečně ČR. Pomoc z tohoto fondu je poskytována nejen zemědělcům, ale i dalším aktérům rozvoje venkovského prostoru, jako jsou obce, podnikatelé, sdružení či neziskové organizace. Je platný pro všechny venkovské regiony České republiky.

Podpory jsou svým charakterem buď investiční – na pořízení majetku (zejména osa I, III a IV) nebo plošné (osa II s výjimkou řešení lesních kalamit a podpory funkcí lesa). Na dotaci není právní nárok. Řídícím orgánem Programu rozvoje venkova (PRV) je Ministerstvo zemědělství ČR. Administraci a kontrolu žádostí o podporu provádí Státní zemědělský a intervenční fond.

Celkové výdaje na programové období 2007 – 2013 byly naplánovány v částce 3 615 mil. EUR, z toho na platby podnikům v méně příznivých oblastech 693 mil. EUR, tj. 19 % z prostředků Programu rozvoje venkova ČR. To znamená, že opatření LFA je jedním z významných zdrojů podpor pro zemědělství a na rozvoj venkova. (Štolbová 2007)

Finanční prostředky jsou alokovány prostřednictvím čtyř prioritních os, vymezujících základní orientaci rozvoje zemědělství a venkova pro období let 2007 - 2013:

OSA I: Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví - zde povinné priority EU tvoří přenos znalostí, modernizace, inovace a kvalita v celém potravinovém řetězci a v prioritních sektorech pro investice do fyzického a lidského kapitálu. Osa se na celkové finanční alokaci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) podílí 22,39 %.

Potřeba modernizace zemědělských podniků (92,18 % z osy) vyplývá z nepříznivého hodnocení jejich technologického a technického vybavení. Počet a stáří strojů, zařízení i budov má od roku 1989 klesající tendenci. Hlavními důvody tohoto vývoje je nízká

investiční schopnost zemědělských podniků. Potřeba modernizace je proto nevyhnutelná pro zvýšení konkurenceschopnosti.

Dalším aspektem je kvalita lidského kapitálu. Znamená to, soustředit se na zvyšování znalostí, školení, informace a podnikavost. (7,82 % z osy)

OSA II: Zlepšování životního prostředí a krajiny – minimální priority tvoří biologická rozmanitost, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přírodní hodnotou a tradičních zemědělských krajin, ochrana vody a zmírňování klimatických změn. Její váha na celkové finanční alokaci EAFRD činí 55,2 %.

OSA III: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova - Rozvojová osa se člení na tři priority – tvorba pracovních příležitostí, podmínky růstu a kvalita života na venkově a vzdělávání a místní partnerství. Její relativní váha na finanční alokaci EAFRD činí 16,93 %.

OSA IV: Leader - účelem této osy je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova, spolu s posílením řídicích a administrativních schopností na venkově.

Osa V: Příprava, sledování, hodnocení, informování a kontrola v rámci programu

Tabulka 4: Stav čerpání finančních prostředků k 30.11.2012

	ROZPOČET PRV 2007-13	PROPLACENO	
	MIL. EUR	MIL. EUR	%
OSA I	858,4	554,7	65
OSA II	1 946	1 385	71
OSA III	641,8	363,5	57
OSA IV	205,8	108,6	53
TP	18	5,8	32
CELKEM	3 669,8	2 417,7	66

Zdroj: MZe, vlastní zpracování

Můžeme zkonstatovat, že čerpání je úspěšné. Program rozvoje venkova je dobře implementován, celková alokace finančních prostředků byla k 30. 11. 2012 vyčerpána z cca 66 %. Nejlepší čerpání vidíme u Osy II., kde se jedná hlavně o platby za přírodní znevýhodnění. Celkově plní PRV dobře své cíle ve všech osách.

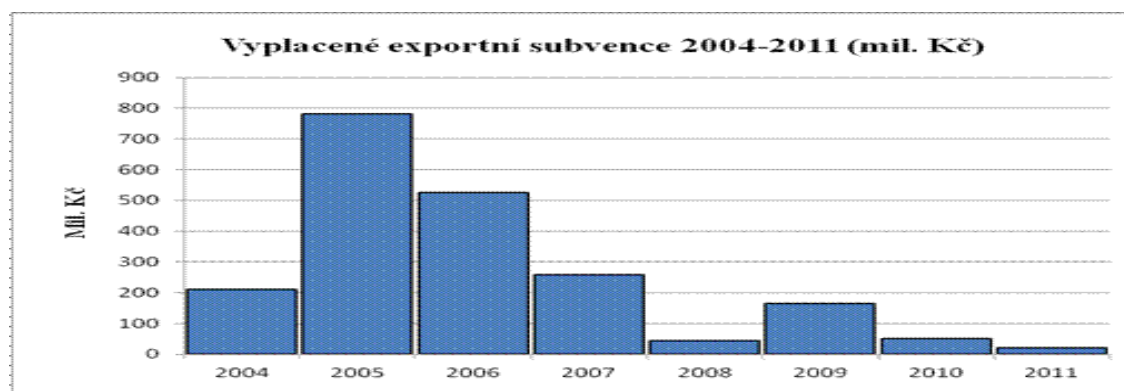
5.3.2.3 INTERVENČNÍ NÁKUPY

K intervenčnímu nákupu se přistupuje, pokud průměrná tržní cena komodity ve Společenství či členském státě poklesne pod určitou úroveň. Tato úroveň je označena jako intervenční cena nebo také záchranná síť. Výše této ceny se postupně snižuje a méně výrazné cenové propady se řeší jiným způsobem. Intervenční nákup reaguje na výjimečnou situaci na trhu typickým příkladem bylo vzplanutí BSE u hovězího masa. Při intervenci maso mění, na rozdíl od soukromého skladování, majitele. Tímto je po nákupu intervenční agentura členského státu. Nákup se většinou provádí prostřednictvím výběrového řízení. V některých případech se stanoví cena, pod kterou nemůže být nabídka zohledněna. Jednotliví zájemci o prodej intervenční agentuře předkládají nabídky s cenou, za kterou jsou ochotni maso prodat a množství, které k prodeji nabízí.

5.3.2.4 VÝVOZNÍ SUBVENCE

Využití vývozních dotací je používáno pro domácí přebytky, které je třeba prodat. Dotování vývozu je politickým manévrem pro regulaci trhu založeným na mechanismu kompenzace rozdílu nižších světových cen a vyšších cen na vnitřním trhu Evropské unie. V současnosti funguje pouze jako záchranná síť ve výjimečných případech. Omezování rozsahu subvencování nemá na český agrární vývoz zásadní vliv, neboť je orientován na vnitřní trhy Unie a vliv má také globální nárůst cen zemědělským komodit. Pokud chce vývozce nárokovat příslušnou vývozní subvenci, musí za určitých podmínek požádat o licenci. (Metodiku má na starosti SZIF).

Obrázek 3: Výše exportních subvencí 2004-2011 (mil. Kč)

Zdroj: Mze

Celkem bylo v těchto letech vyplaceno přes dvě miliardy Kč. Z původních 250 zemědělských položek klesla možnost podpory na 42 položek. V roce 2011 bylo celkem vyplaceno 20 mil. Kč, které byly ze 70 % použity na subvencování vývozu hovězích čtvrtí do Turecka, dále se jednalo o vývoz březích jalovic a vývoz vajec, kde meziročně vzrostl objem subvencí z 0,4 na 2,3 mil. Kč.

5.3.3 CROSS COMPLIANCE

Poskytování přímých podpor a některých podpor osy II, jako např. LFA, Programu rozvoje venkova a některých podpor společné organizace trhu je od roku 2009 podmíněno dodržováním vybraných legislativních předpisů. Souhrnně jsou zákonné požadavky na hospodaření a dobré zemědělské a environmentální podmínky nazývány cross-compliance (křížová shoda). Zemědělci musí respektovat normy na ochranu životního prostředí, zajištění bezpečnosti potravin, rostlinolékařské předpisy a normy na zachování dobrých životních podmínek zvířat. Pokud zemědělec podmínky (cross compliance) nedodrží, jsou mu sníženy přímé platby.

5.3.4 NÁRODNÍ DOTACE

Především ze zdrojů ČR jsou podporovány programy, kterými přispívá stát k udržování výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru.

Národní finanční podpory jsou určeny k financování aktivit v zemědělství, které nejsou podporovány Evropskou unií. Těmito dotačními tituly přispívá stát k udržení výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru.

Dotace z národních zdrojů se v roce 2012 oproti roku 2011 zvýšily z 1,18 na 1,3 mld. Kč. Nejvíce vzrostly dotace směřované do podpory živočišné výroby (z 800 mil. na 910 mil. Kč) – z toho se dotace na drůbež a prasata zvýšily o 153 mil. Kč (ze 430 mil. Kč v roce 2011 na 583 mil. Kč v roce 2012).

Tyto dotační částky nejsou stále dostačující a bylo by vhodné, aby podpory pro zemědělce orientující se na živočišnou výrobu byly vyšší než pro ty, zaměřující se pouze na rostlinnou výrobu. Důvodem je nižší ekonomická rentabilita živočišné výroby, její podpora v době, kdy se do ČR dováží již 50 % vepřového masa a taktéž zvýšení počtu pracovních příležitostí na venkově.

V současnosti se klade důraz na prvky agroenvironmentálního charakteru (např. biologická a fyzikální ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin, budování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách), ale také na programy na podporu ozdravování polních a speciálních plodin nebo na programy zaměřené proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat (Nákazový fond). Pro pomoc při řešení nepříznivé situace na trhu s vepřovým masem a dlouhodobého a rapidního poklesu soběstačnosti České republiky v produkci vepřového masa byly vytvořeny dotační podprogramy v sektoru prasat a drůbeže v rámci tohoto dotačního programu a to Podpora vybraných činností zaměřených na ozdravování chovů prasat a Podpora vybraných činností zaměřených na preventivní opatření proti výskytu zoonóz v chovech drůbeže.

Dále se jedná o programy, jejichž existence je pro jednotlivé komodity nezbytná. Jde například o podporu včelařství anebo udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat. (<http://eagri.cz>)

Úlevou na dani můžeme nazvat tzv. zelenou naftu a LTO, kdy je vráceno zemědělskému subjektu 60 % spotřební daně, která byla zahrnuta do ceny nakoupených PHM. Tyto úlevy v roce 2013 jsou kráceny a v roce 2014 budou zrušeny.

Další možností, jak podpořit zemědělce je Podpurný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s., který je jedním ze základních pilířů dotační politiky Ministerstva

zemědělství. Jde o jeden z nejefektivnějších nástrojů českého zemědělství působící v rámci tzv. "národní pomoci".

5.3.4.1 PODPŮRNÝ GARANČNÍ ROLNICKÝ A LESNICKÝ FOND

PGRLF se zaměřuje na úvěrovou podporu zemědělců (subvencování části úroků z úvěrů) při nákupu půdy, překlenovací úvěry pro provozní financování subjektů hospodařících v méně příznivých oblastech (LFA), podporu úvěrů na založení a údržbu porostů bylin pro energetické využití pěstovaných na orné půdě a podporu zemědělského pojištění.

V současné době pomáhá při řešení přechodného nedostatku finančních prostředků na provozní náklady v době celosvětové krize a o poskytnutí finančních prostředků určených pro dokončení projektových záměrů obcím v rámci Programu rozvoje venkova formou úhrady DPH.

V minulosti se PGRLF zapojil i do řešení následků povodní z let 1997 a 2002. Tehdy poskytl postiženým zemědělským subjektům jednorázové půjčky na obnovu hospodaření. Tyto půjčky se z rozhodnutí vlády staly nevratnou dotací.

Prostředky ke svému podnikání získává fond formou dotace ze státního rozpočtu a z vlastních prostředků.

Pro zemědělce jsou určeny programy Zemědělec a Podpora pojištění. Podpora se poskytuje pouze na investice, které nejsou považovány za přijatelné výdaje v rámci Programu rozvoje venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

Program Zemědělec má za úkol vytvořit předpoklady pro rozvoj zemědělských subjektů, kdy příjemce podpory investuje zejména do strojního zařízení, vybavení či technologických celků, přičemž podporovaná investice musí sloužit ke snížení výrobních nákladů, modernizaci či zlepšení jakosti.

Program Podpora pojištění, který probíhá neinvestiční formou, má za cíl zpřístupnit zemědělcům pojištění částečnou kompenzací pojištění, které může dosáhnout 50% uhrazených nákladů. (MZe)

5.4 ÚČTOVÁNÍ O DOTACI

Ze zvláštností zemědělství vyplývají i určité zvláštnosti ekonomiky a účetnictví. V rozvaze jsou hlavními položkami stálých aktiv půda, budovy, stavby, meliorace, trvalé kultury, stroje, nářadí, skleníky atd. Hlavními položkami oběžných aktiv jsou víceleté kultury, polní inventář, statkové zásoby krmiv a steliv. Zvláštní položku tvoří zvířata. Strana pasiv se podstatně neliší od průmyslu. Liší se zpravidla v objemu dotací, to je důležité vzhledem k jejich externímu původu.

Příjemce finanční pomoci účtuje o realizaci projektu na zvláštních analytických účtech, kde zachycuje výdaje skutečně vynaložené na projekt a veškeré příjmy, kterých se během realizace projektu dosáhlo, zejména příjmy z prodeje výrobků, pronájmů či provedených služeb.

Dotace jsou de facto darem, řadí se do výnosů a jsou zdrojem krytí aktiv. Na dotace můžeme pohlížet jako na vlastní kapitál, vypovídající o schopnosti podniku hospodařit s danými zdroji nebo jako na externí zdroj, vypovídající o schopnosti podniku hospodařit s disponibilními zdroji.

Pro překlenovací úvěr na předfinancování dotace poskytují banky úrok 4-7 % a z hlediska klienta banky bude v tomto směru hrát hlavní roli doba vyřízení úvěrového obchodu, počet požadovaných materiálů, úroková sazba a poplatky spojené s úvěrem.

5.4.1 ÚČTOVÁNÍ O POSKYTNUTÍ DOTACE

Pro získání dotace je obvykle potřebné podat žádost. V některých případech je na základě této žádosti vydán příslib jejího poskytnutí. Příklad nemusí znamenat definitivní schválení žádosti o dotaci, a proto nelze na jeho základě účtovat. Žádost a případný příslib jsou podávány velmi často v době, kdy je dotační titul teprve plánován, nebo není ukončen, takže není známa skutečná výše nákladů (resp. výdajů), na nichž je výše dotace závislá. Kromě toho mezi výší přislíbené dotace a schválenou (finančně vypořádanou) dotací může být rozdíl. O dotaci může být žádáno jak v průběhu období, na které má být poskytnuta, tak i po jeho skončení a dotace tak může být finančně vypořádána v jiném období, než v kterém byly vynaloženy náklady, na které byla dotace poskytnuta. V praxi též dochází k tomu, že dotace je přiznána na úhradu nákladů

vynaložených ve více účetních obdobích nebo na náklady, které budou vynaloženy až v budoucnu.

Na dotace poskytované ze státního rozpočtu není, dle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech právní nárok. Podmínky pro dotace poskytované z jiných zdrojů se řídí předpisy a pravidly, na základě kterých jsou poskytovány.

Mezinárodní účetní standard ISA 41 – Zemědělství rozeznává nepodmíněnou státní dotaci, která je účtována jako výnos v okamžiku, kdy je podniku přiznána, a podmíněnou státní dotaci, kdy podnik rozpozná státní dotaci jako výnos v okamžiku splnění všech podmínek vztažen ke státní dotaci.

O právním nároku na dotaci se účtuje na vrub účtu 378 – Jiné pohledávky a ve prospěch účtu účtové skupiny 34 – Zúčtování daní a dotací. Dotace je uhrazena převedením peněžní částky na účet příjemce, který je uveden ve smlouvě.

Tabulka 5: Účtování dotace

	MD	D
Předpis nároku na dotaci	378	346,347
Přijatá dotace na BÚ	221	378

5.4.2 ÚČTOVÁNÍ O POUŽITÍ DOTACE

Dotace se v účetnictví zachycuje ve věcné a časové souvislosti s účelem, na který je poskytnuta:

- Na pořízení dlouhodobého nehmotného nebo hmotného majetku a technického zhodnocení a dotace na úhradu úroků zahrnovaných do pořizovací ceny se účtuje na vrub příslušného účtu účtové skupiny 34- Zúčtování daní a dotací a ve prospěch příslušného účtu účtové skupiny 04 – Nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek a pořizovaný dlouhodobý finanční majetek

Tabulka 6: Účtování dotace na DHM

	MD	D
Faktury od dodavatelů při pořizování DHM v rámci dotace	042	321
Postupný převod dotace	347	042
Úhrady faktur dodavatelům	321	221
Vrácení dotace do SR při nesplnění podmínek	042 346	346 221

V případě investičních dotací, pokud je proveden první rok nákup a žádost o dotaci a proplacení dotace proběhne v následujícím účetním období, zaúčtujeme dotaci pomocí časového rozlišení a odpisy budou vypočteny z původní vstupní ceny. Potvrzení dotace *MD 388 - Dohadné účty aktivní, D 025 -Pěstitelské celky trvalých porostů*. Při získání dotace dojde k rozpuštění dohadných položek *MD 346 -Dotace ze SR, D 388*. Proplacení dotace na bankovní účet probíhá *MD 221, D 346*. Odpisy dotovaného majetku se musí snížit o částku dotace.

Čím vyšší investiční dotace je poskytnuta, tím více způsobuje zkreslení hospodářského výsledku, stavu majetku a závazků podniku a nelze přesněji sledovat efektivnost a přínosy dotací. Ke zkreslení dochází i vlivem majetku pořízeného z dotací v předcházejících účetních obdobích, které se neuvádějí v příloze účetní závěrky běžného období.

Příkladem může být žádost zemědělského družstva o poskytnutí dotace 400 tis. Kč z PGRLF na nákup stroje za 1 mil. Kč v roce 2012. Stroj byl zakoupen na podzim 2012 a účetní jednotka rovnoměrně odpisuje plnou kupní cenu. Rozhodnuto závazně je fondem až na jaře 2013, od tohoto okamžiku se začíná rozvahově účtovat o dotacích. Sníží se účetní ocenění pro odpisování o výši dotace a daňové odpisy se v roce 2013 již počítají ze snížené tzv. změněné vstupní ceny 600 tis. Kč s odpisovou sazbou „v dalších letech odpisování“. Podaná žádost o dotaci by měla být okomentována v příloze účetní závěrky.

Pro vhodnější způsob evidence majetku pořizovaného z dotací v delším časovém období lze použít možnosti vykazování zůstatkové a aktivní dotace, které jsou přesnější.

Zůstatková dotace je stále přítomna ve výkazech subjektu po celou dobu užívání dlouhodobého majetku. Je nutno otevřít nové účty, nejlépe účtovou skupinu 44, protože dotace bude dlouhodobým pasivním účtem. Tento účet 441 použijeme při vzniku investiční dotace a při vyřazení majetku, kdy dochází ke snížení stavu na účtu 022 o cenu majetku pořizovaného z dotací a sníží se také stav na stejném účtu o částku uplatněných odpisů z pořizovací ceny sníženou o dotace. (Kouřilová, 2009)

Aktivní dotace zobrazuje v účetnictví postupné opotřebovávání investiční dotace v čase. Pro účtování aktivní dotace je potřeba otevřít další účet, opět nejlépe v účtové skupině 44. U aktivní dotace máme dva způsoby vykazování a to vykazování klesající aktivní dotace na straně pasiv rozvahy a účtování ve prospěch tohoto účtu. Tento způsob je lepší z hlediska účtování. Druhým způsobem je vykazování celé aktivní dotace červenými či zápornými zápisy na straně aktiv rozvahy (na vrub tohoto účtu při zvýšení a ve prospěch při snížení aktivní dotace). Tento způsob se jeví lepší z hlediska výkaznictví (pro účely účetní závěrky), protože kopíruje vykazování netto stavu u oprávek a strana aktiv je tím přehlednější.

- K úhradě provozních nákladů nebo jiné ekonomické újmy se účtuje na vrub příslušného účtu skupiny 34 – Zúčtování daní a dotací a ve prospěch příslušných účtů skupiny 64 – Jiné provozní výnosy nebo účtové skupiny 66 – Finanční výnosy ve věcné a časové souvislosti s účtováním nákladů na stanovený účel.

Tabulka 7: Účtování dotací na provozní náklady

	MD	D
Vznik provozních nákladů, které jsou dotačním titulem	50-55	321
Převod dotace ze SR ve věcné a čas. souvislosti	346,347	648
Úhrady závazků	321	221
Předpis vrácení dotace pro nedodržení podmínek	648	346,347
Úhrada závazku do SR při porušení dotačních podmínek	346,347	221

V případě provozních dotací, pokud je podána žádost o dotaci a v následujícím účetním období dojde ke schválení dotace a jejímu proplacení, použije se časové rozlišení. Potvrzení dotace *MD 388 - Dohadné účty aktivní, D 648 - Jiné provozní výnosy* a při získání dotace dojde k rozpuštění dohadných položek *MD 346 -Dotace ze SR, D 388*. Proplacení dotace na bankovní účet probíhá *MD 221, D 346*.

Dotace určené na úhradu nákladů jsou v účetnictví vykazovány ve výnosech a hospodářský výsledek se jejich vlivem nemění.

dotace na úhradu úroků nezahrnovaných do pořizovací ceny dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku a technického zhodnocení se účtuje ve věcné a časové souvislosti ve prospěch účtu 668 – Ostatní finanční výnosy

Tato dotace může být použita na kapitalizaci majetku – zvýšení ocenění DM a odepisování – nebo ke zvýšení výnosů – kompenzaci nákladů.

Tabulka 8: Účtování úroků

	MD	D
Poskytnutý úvěr bankou	321	461,231
Splátky úvěru	347	668
Úhrada úroků z poskyt. úvěru	461,231	221
Zaúčtování dotace na úhradu úroků z úvěru do výnosů ve věcné a čas. souvislosti	668	347
Předpis vrátit dotaci při nedodržení podmínek	347	221
Úhrada závazku z titulu vrácení dotace poskytovateli	562	221

Pokud se ukáže, že původně provedené posouzení vzniku pohledávky z titulu nároku na přijetí dotace se následně po vykázání pohledávky ukázalo jako chybné a dotace nebyla a nebude finančně vypořádána, případně byla vypořádána v nižší než původně předpokládané výši, pak účetní jednotka opraví účtování v období, ve kterém se tato skutečnost stala jistou. Taková operace se považuje za nový účetní případ a neprojevuje se retrospektivně, její dopad je vykázán ve výsledku hospodaření toho období, kdy ke zjištění takové skutečnosti došlo.

V případě porušení dotačních podmínek, které má za následek povinnost vrátit zcela nebo částečně dotaci se postupuje analogicky jako při vykázání nároku na dotaci. Závazek z titulu povinnosti vrátit zcela nebo částečně dotaci musí být vykázán v tom účetním období, kdy tato skutečnost nastala, a to bez ohledu na okamžik, kdy byla skutečně finančně vypořádána. Pokud jsou účetní jednotce známy skutečnosti, že taková povinnost nastala, pak musí závazek vykázat.

5.5 DAŇ Z PŘÍJMU

Efekt ze získaných dotací se snižuje vlivem daňové účinnosti. Předmětem daně z příjmu jsou výnosově účtované dotace – provozní dotace. Od daně jsou osvobozeny dotace na

pořízení dlouhodobého majetku, a v tomto případě je vstupní cena majetku pro odpisování snížena o hodnotu investiční dotace. Roční odpisy jsou nižší a z toho vyplývající vyšší hospodářský výsledek a tím vyšší základ pro výpočet daně z příjmu. V konečném důsledku toto platí i v následujících letech odpisování.

Často se vyskytují problémy se zdaňováním. V případě časového nesouladu mezi přijetím dotace a úhradou nákladů u daňové evidence je rozhodný okamžik přijetí dotace a fyzického provedení výdajů. Časový posun do stejného období není možný a musí dotaci zdanit, nebo pokud poplatník nejdříve realizuje výdaje a pak teprve získá dotaci, dosáhne dočasné ztráty. Přestože daňovou ztrátu může poplatník použít v následujících pěti letech na snížení zisku, přesto je ovlivněn peněžní tok podniku. V případě zdanění dosáhne v dalším zdaňovacím období ztráty vlivem vykázaných nákladů, na které dostal dotaci v předchozím období.

Aby nebyl poplatník ve ztrátě, může ji v rámci účetnictví optimalizovat, využít např. rezervy, fyzické osoby mohou využít paušální výdaje, u zemědělské činnosti ve výši 80 %, ale musí také uvážit problémy s případnými změnami při přechodu na jinou účetní soustavu.

Právnícké osoby si v případě provozních dotací mohou změnit zdaňovací období na hospodářský rok. Důvodem je časté příslibení dotací koncem kalendářního roku, poplatník stačí pro ni v druhé půli období uplatnit náklady a není nutno ji zdaňovat. (Kouřilová, Pšenčík, Kopta 2009)

5.6 DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY

V případě daně z přidané hodnoty se chovají dotace stejně a nemá význam je rozdělovat na provozní a investiční. Dotace nejsou předmětem daně z přidané hodnoty. Jedná se pouze o finanční převod, jenž není úhradou za zdanitelné plnění. Dotace proto nejsou uváděny v přiznání k DPH, z čehož je zřejmé, že dochází ke zkreslování výkonnosti plátců daně.

Dani z přidané hodnoty podléhá dodání zboží, služeb nebo nemovitostí z dotačních zdrojů. Povinnost odvést daň nebo nárok na odpočet daně není nijak odvozena od přijetí dotací.

Vlivem dotací dochází k růstu výnosů, plátcí dosahují větší vyváženosti vstupů a výstupů, a tím i lepších výsledků sald DPH.

6 PRAKTICKÁ ČÁST

Zemědělské družstvo AGRO sídlí v tábořském okrese, jihovýchodně od města Tábor v jižních Čechách. Je zapsáno do obchodního rejstříku u Krajského soudu v Českých Budějovicích od roku 1973 s neměnnou činností. Družstvo bylo ustaveno v důsledku sloučení tří jednotných zemědělských družstev, jejichž dosavadní činnost sloučením zanikla.

Statutárním orgánem družstva je představenstvo. Za představenstvo jedná předseda nebo místopředseda. Je-li však pro právní úkon, který činí představenstvo, předepsána písemná forma, je třeba k podpisu předsedy připojit podpis kteréhokoliv dalšího člena představenstva.

Pro společnost pracuje v dnešní době 118 zaměstnanců, celkovou kontrolu nad provozem společnosti má předseda družstva, který je odpovědný představenstvu. Družstvo má 289 členů, kteří představují 1229 hlasů.

Společnost hospodaří na 2 618 pronajatých hektarech polí od členů družstva i nečlenů a na 61 ha vlastní půdy. Z celkového množství hektarů zauímají méně příznivé oblasti v rámci LFA 473 ha.

Základními činnostmi jsou zemědělská činnost a nájem a pronájem půdy a zemědělského majetku k půdě náležejícího. Družstvo dle obchodního rejstříku dále provozuje

- hostinskou činnost
- zednictví
- vodoinstalatérství, topenářství
- kovářství, podkovářství
- opravy ostatních dopravních prostředků a pracovních strojů
- zámečnictví, nástrojařství a obráběčství
- silniční motorová doprava

6.1 HOSPODÁŘSKÁ SITUACE DRUŽSTVA

O zaměření výrobní činnosti podniku rozhoduje převážně jeho geografická poloha, rozloha, umístění ploch nebo možnosti pro chov hospodářských zvířat. Pozornost je třeba věnovat i umístění podniku vzhledem k reálným možnostem a šancím při prodeji produktů zpracovatelům, obchodníkům nebo pro přímý prodej. Významnou roli v hospodaření hraje i cizí kapitál, likvidita či existence finanční pomoci, ať už národní nebo ze zdrojů EU.

Výrobní činnost družstva je orientována na produkci živočišné výroby, která tvoří 40 % z celkových výkonů a zároveň rostlinnou produkci, tvořící 45 % výkonů. Charakter venkovského hospodářství a zároveň zaměstnávání majitelů půdy dává družstvu pádný důvod udržovat současnou extenzitu výroby i do budoucnosti. Z tohoto důvodu je chováno dojné holštýnské plemeno skotu a jeho kříženky a tržby za mléko tvoří jeden z hlavních zdrojů příjmů.

Hospodářskou situaci družstva významně ovlivňují převážně ceny, za které družstvo realizuje své výrobky. Rostlinná výroba je v první řadě závislá na klimatických vlivech, vzhledem k zaměření na chov hospodářských zvířat orientována především na výrobu krmných plodin na orné půdě, dále obilnin a řepky, u živočišné výroby je předpoklad úspěšnosti podnikání ve vysoké doživosti a přírůstku hmotnosti jatečných zvířat.

Tabulka 9: Obrat v letech 2006-2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Obrat (tis. Kč)	160 601	181 427	169 770	154 076	155 451	157 436

Zdroj: účetní podklady, vlastní zpracování

V tabulce vidíme zvýšení obratu v roce 2007, kdy závratně stouply ceny rostlinných komodit vzhledem k potravinové krizi ve světě. Následující roky probíhá postupný útlum cen a ten se odráží na výši obratu.

Zemědělské družstvo AGRO hospodaří se 118 zaměstnanci na 2679 ha půdy. Nevýhodou je vysoký, 97,7% podíl pronajaté půdy a stálý růst pachtovného. Oblast

hospodaření se částečně rozkládá v méně příznivých oblastech v rámci LFA, na které v roce 2011 družstvu byly vyplaceny dotace ve výši 1 256 tis. Kč. Nejvyšší vyplácená podpora je platba na plochu SAPS a to ve výši téměř 13 000 tis. Kč. Dotace jsou nutné z hlediska udržení se na trhu a modernizace podniků.

Družstvo se intenzivně zabývá živočišnou i rostlinnou výrobou. Ostatní výkony tvoří pohostinská činnost a přidružená kovo výroba. V živočišné produkci se zaměřuje na chov krav s tržní produkcí mléka, chov prasat a chov býků na výkrm. Rostlinná výroba má širokou druhovou skladbu pěstovaných plodin.

Živočišná produkce je zaměřena především na dojnice, které dosahují užitkovosti 7 220 kg mléka na kus. Dojnice jsou ustájeny ve dvou zmodernizovaných stájích a třech starších. V roce 2012 byla realizována stavba moderního kravína a chov krav bude v blízké budoucnosti centralizován do třech moderních stájí. Pro porovnání, v roce 1989 byly dojnice ustájeny v osmi stájích na celém území družstva. Pro vysokou dojivost je chov dojnic sice stále rentabilní, ale při případném snížení ceny mléka o několik desítek haléřů by podnik byl ve ztrátě. Dotace jsou i zde důležitou položkou, která vyrovnává ztráty z nízkých výkupních cen.

Struktura pěstovaných plodin v zemědělském družstvu je rozmanitá, v osevním postupu převažují obilniny, následují olejninu a pícniny. V roce 2011 se konkrétně pěstovalo na pozemcích družstva 1100 ha obilnin a 424 ha olejin.

Rostlinná výroba je zaměřena ze 44 % hektarové výměry na produkci obilnin, z 26,3 % na produkci pícnin z důvodu živočišné základny, olejninu se na produkci podílí 13,7 %, brambory 8 % a stejně tak kukuřice 8 %.

Družstvo zachovává stabilní osevní postup z důvodu rozsáhlé živočišné základny, která zase poskytuje dostatek organických hnojiv. V rostlinné výrobě se nezaměřuje pouze na jednu výnosnou komoditu, ale z důvodu rozložení finančního rizika jich pěstuje více. Všechny komodity jsou pojištěné proti přírodním vlivům. Pšenice má vysoké zastoupení ve sklizňových plochách obhospodařované půdy. V rámci České republiky se projevují od r. 1993 zřetelné výkyvy produkce této profitující komodity. Družstvo drží její výrobu stále na téměř stejné ploše cca 380 ha, z důvodu využití krmivové základny pro vlastní výrobu směsí a krmiv pro průměrně cca 550 ks krav, 200 ks

mladého dobytka, 240 býků a 1300 prasat. Celková spotřeba je cca 132 tun ročně. Přebytek pšenice je obchodován dle tržní nabídky.

Stále se měnící podmínky odbytu komodit ovlivňují jejich pěstební výměru. Pěstování pšenice se i přes mírný pokles udržuje ve stále vysoké výměře. Zvýšení odbytu ječmene si vyžádalo navýšení pěstební plochy o 50 % na 500 ha, z toho sladovnického na 250 ha z 200 ha.

V rostlinné výrobě klesla výměra brambor od r. 2000 o 29 %, z 280 ha obhospodařované půdy na 200 ha v roce 2011 až na 160 ha v roce 2012 z důvodu nízkého odbytu. Brambory družstvo pěstuje převážně pro firmu CHIO Bohemia, kde má stále relativně dobrý a zajištěný odbyt brambor. Ovšem i zde je znatelné omezení dodávek, neboť krize se projevila i v odbytu chipsů. V roce 2010 a 2011 nastal problém s dodávkami, kdy vlivem rychlého růstu se uvnitř brambor tvořily dutiny a tím došlo k jejich znehodnocení pro výrobu smažených chipsů a výnos celé odrůdy musel být zpracován ve škrobárnách za zlomek ceny.

Přesněji lze pěstování této komodity rozdělit dle druhu na 110 ha konzumní speciální pro výrobu chipsů, brambory pro výrobu škrobu 40 ha a 10 ha na konzum, převážně pro vlastní a naturální potřebu. Můžeme poukázat na to, že na tábořském okrese jsou v současnosti pouze tři větší producenti brambor a to převážně na škrob. V České republice celkově klesla produkce této komodity o jednu třetinu.

Skutečně prokazatelný růst je v případě řepky od roku 2000 v celé České republice, družstvo AGRO nevyjímaje. To se snaží poslední roky zachovat okolo 400 ha oseté plochy.

Rok 2011 byl přes mírný pokles podpor velmi dobrý a to z důvodu velmi dobré úrody většiny plodin a úrovní cen, které platí odběratelé. Velmi dobrý hospodářský výsledek pozitivně ovlivnila hlavně rostlinná výroba, zejména zaměření na pěstování základních obilovin, řepky a kukuřice. Obilovin bylo sklizeno téměř o pětinu meziročně více, úroda brambor se zvýšila o 20 procent a řepky o 2 procenta. Výkupní ceny zemědělských komodit v roce 2011 meziročně vzrostly v průměru o pětinu. Zvýšení nastalo zejména u rostlinných komodit, které vzrostly téměř o 40 %.

Přesnější rozčlenění všech plodin poskytuje tato tabulka.

Tabulka 10: Pěstování plodin

Plodiny	2011		2010		2000	
	Výměra (ha)	Prům. výnos (t/ha)	Výměra (ha)	Prům. výnos (t/ha)	Výměra (ha)	Prům. výnos (t/ha)
Ječmen ozimý	151	5,82	108	5,08	47	2,7
Ječmen jarní	340	5,27	392	3,93	281	4,7
Pšenice	350	6,41	379	5,17	402	6
Žito	154	5,27	186	4,87	190	4,4
Oves	105	4,22	87,7	5,18	100	4,6
Řepka	381	3,39	399,5	3,33	260	3,5
Brambory	200	35,70	200	29,9	280	27,1
Kukuřice na siláž	200	42,55	200	50,03	202	38,06
Hrách	31	2,83	32,94	2,33	0	0
Mák	43	1,07	31,49	0,89	0	0
Plodiny	2011		2010			
	Výměra (ha)	Prům. výnos (t/ha)	Výměra (ha)	Prům. výnos (t/ha)		
Jetelotráva	160	20,2	180	19,82		
Travní porost	500	8,55	500	13,38		

Zdroj: podklady družstva, vlastní zpracování

V oblasti živočišné výroby se podnik orientuje kromě prasat na chov dojníc. Mléko patří dlouhodobě mezi regulované komodity v rámci SZP a roční kvóta činí 3 552 038 kg. Družstvo není typickým příkladem snižování produkce mléka, sice snížilo od r. 2000 100 ks dojníc, ale stále se snaží chovat okolo 500 ks, jeden z důvodů je také zachování pracovních míst. Aktuální dojivost dosahuje v podniku hodnoty 7 220 kg mléka na krávu. Cena mléka za litr v průběhu let kolísá okolo osmi korun a od roku 2000 se téměř nezměnila.

V hovězím mase došlo k omezení rozměru chovu jatečného skotu. K 31.12.2000 bylo chováno 279 jatečných býků a v r. 2010 pouze 239 ks. Telata ve věku šesti měsíců se rozdělí, jalovice do odchovny pro vlastní potřebu, býčci do výkrmny. Ti se krmí do živé hmotnosti zhruba 550-600 kg.

Vepřové maso je další z komodit, kde trvale klesající výroba již zdaleka nepokrývá domácí spotřebu, neboť nízké výkupní ceny a problémy s odbytem řeší někteří z prvovýrobců útlumem nebo úplným ukončením produkce. V roce 2011 byla pro družstvo průměrná výkupní cena vepřového 25 Kč/kg, v roce 2012 26 Kč/kg, potřebná výše této ceny při vyrovnání nákladů a výnosů je 31 Kč. Vedení družstva se rozhodlo výkrm prasat udržet a zmodernizovalo stáj pro výkrm prasat. Dotace na podporu chovu prasat nedostávalo žádné, v roce 2011 nepožádalo o nový typ podpory z Nákazového fondu, který představuje nejen finanční pomoc chovatelům, ale z veterinárního hlediska motivuje chovatele k ozdravování dotovaných chovů zejména od reprodukčního a respiračního syndromu prasat. V roce 2012 přijalo v rámci tohoto fondu na dotacích 320 000 Kč. Chov prasat v družstvu AGRO je udržován z důvodů využívání vlastních zdrojů krmení, nakupují se pouze minerálie, je také snaha o udržení pracovních míst a odbyt prasat na jatka je zatím bezproblémový. Pokud by se družstvo muselo zabývat pouze rentabilní výrobou, chov prasat by musel být ukončen.

Analyzované ukazatele dokazují, že s dotacemi je podnik v mírném zisku. Hospodářský výsledek by po očištění od vlivu dotací vykazoval záporné hodnoty. Za příspěví finančních podpor je podnik schopen pokrýt náklady, které musí při současné produkci vynaložit a ze zbytku tvoří zisk. Dotace lze tedy zhodnotit jako nutnou součást hospodaření zemědělských podniků, bez nichž by byl podnik ve ztrátě a následně mu hrozil zánik.

6.2 DOTACE ZEMĚDĚLSKÉHO PODNIKU

Dotace, zejména z evropských zdrojů jsou v posledních letech důležitým příjmem zemědělců.

Dotace družstvu meziročně klesly, důvodem bylo omezování národních dotací v rámci úspor státního rozpočtu. Největší objem peněz v roce 2011 představovaly jednotné platby na plochu SAPS, kdy bylo družstvu vyplaceno na 1 ha o 15 % korun více proti roku 2010. Suma rozdílů činí 1 342 800 Kč, ale zde nastala změna v množství hektarů. Negativně se úspory ve státním rozpočtu projeví v národních dotacích, které znatelně klesly a národní doplňková platba TOP UP na zemědělskou půdu nebyla vyplacena vůbec. Pro rok 2012 se v rozpočtu našly peníze v závěru roku a tyto dotace byly vyplaceny. Dále neklesla podpora pojištění z PGRLF.

Tabulka 11: Přehled dotací vyplacených zem. družstvu v r. 2010 a 2011

Druh dotace		2010		2011	
		Sazba	Vyplaceno (Kč)	Sazba	Vyplaceno (Kč)
Platba na plochu SAPS		4060,80 Kč/ha	11 052 847,94	4686,50 Kč/ha	12 395 746,28
TOP UP plodiny na o.p.		514,10 Kč/ha	1 399 298,08	0	0
TOP UP brambory na škrob (decoupling)		465,30 Kč/t	187 050,60	378,80 Kč/t	152 277,60
TOP UP přežvýkavci		1310,10Kč/VDJ	1 404 165,18	910,80 Kč/VDJ	976 195,44
TOP UP KBTPM		2 119,60 Kč/VDJ	84 784	1 393,80 Kč/VDJ	44 601,60
Dojnice 50%		1222,20 Kč/VDJ	604 989	1 185,45 Kč/VDJ	612 877,65
Podpora mléka			181 952,74		181 952,74
LFA méně příznivé oblasti	O ^A	3 075,35 Kč/ha	774 096,39	2 935,30 Kč/ha	717 827,67
	O ^B	2 470,79 Kč/ha	563 513,05	2 358,274 Kč/ha	538 605,27
AEO	B1 Louky	1 856,67 Kč/ha	890 748,38	1 856,67 Kč/ha	890 748,38
	C2 Meziplodiny	2 789,799 Kč/ha	281 373,58	2 789,799 Kč/ha	281 373,58
2.A.a Podpora ověř. původu (přes oprávněné osoby)		500 Kč/býk	1 000	500 Kč/kanec, 500 Kč/býk	1 000
2.A.e.1 Kontrola užitkovosti			100 536		75 571
2.A.e.2 Kontrola dědičnosti		20 000 Kč/kanec	20 000	0	0
3.E Ozdravování plodin (brambory)	C1	1 500 Kč/t	94 500	1 500 Kč/t	60 480
	C2	2 500 Kč/t	150 000	2 500 Kč/t	380 900
8.B Částečná úhrada nákladů (kadávery)		Do 5 Kč hmotn. kadaveru	56 985	Do 5 Kč hmotn. kadaveru	56 772
PGRLF pojištění 50%	Hospod. zvířata		135 208		135 208
	Plodiny		565 393		616 421
Brambory na škrob (coupling)			599 842,74		929 214,01

Zdroj: podklady družstva, vlastní zpracování

V následující tabulce uvádíme, jaký podíl tvoří dotace na celkových výnosech společnosti a kolik tvoří tržby procent z výnosů.

Tabulka 12: Poměr dotací k výnosům (obratu)

Ukazatel	Výnosy (tis. Kč)	Tržby za vlastní výkony (tis. Kč)	Dotace (tis. Kč)	Podíl dotací na výnosech (%)	Podíl tržeb na výnosech (%)
Rok					
2006	160 601	84 183	19 691	12,2	52
2007	181 427	104 685	19 578	10,8	57,7
2008	169 770	103 986	18 752	11	61
2009	154 076	80 652	20 465	13,3	52
2010	155 451	89 648	18 911	12	58

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že poměr dotací na výnosech se pohybuje každým rokem okolo dvanácti procent, což je vysoká částka, ovšem v zemědělství se nedá hovořit o extrému, ale o standardní situaci. Výnosy se pohybují ve sledovaných letech na podobné úrovni a je vhodné poznamenat, že ceny komodit rostou, ale ceny vstupů stoupají ve stejném, ne-li rychlejším tempu. Výnosy jsou proto stále zhruba stejné. U tržeb je tento trend ještě viditelnější. Pouze v roce 2007 a 2008 jsou zvýšeny tržby a výnosy a poměr dotací a výnosů se snižuje v důsledku vysokých světových cen rostlinných komodit. Dotace celkové se od vstupu do EU drží na podobné úrovni, přestože se zvyšují dotace z EU, je snaha státu o snižování národních dotací a výše dotací družstva stagnuje.

7 ANALÝZA PODNIKU

7.1 SWOT ANALÝZA

SWOT analýza je strategická analýza stavu firmy zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších faktorů ovlivňujících úspěšnost organizace. Nejčastěji je SWOT analýza používána při hodnocení nějakého strategického záměru. V rámci SWOT analýzy se hodnotí vnitřní a vnější faktory. Vnitřní faktory se zaměřují na interní prostředí firmy a zahrnují silné stránky (Strengths) a slabé stránky (Weaknesses) organizace. Vnější faktory zahrnují příležitosti (Opportunities) a hrozby (Threats), které souvisí s okolním prostředím organizace. Pravá strana (slabé stránky a hrozby) a levá strana (silné stránky a příležitosti) SWOT analýzy jdou často proti sobě, což pro management představuje rozhodovací problém. SWOT je akronym z počátečních písmen anglických názvů jednotlivých faktorů.

Podstatou analýzy je tedy identifikovat hlavní silné a slabé stránky organizace a důležité příležitosti a hrozby vnějšího prostředí. Je možné ji použít pro organizaci jako celek nebo pro jednotlivé oblasti a projekty. Vzhledem k tomu, že obsahuje vnější i vnitřní faktory, je také širší součástí řízení rizik, pomáhá si je uvědomit a případně nastavit opatření. Pro vnější faktory platí, že je zapotřebí předem jasně stanovit, co se za ně, s ohledem na analyzovaný problém nebo subjekt, považuje. Může to být okolí podniku nebo okolí jedné organizační jednotky. (<http://managementmania.com>)

SWOT analýza byla vybrána pro zhodnocení vlastních předpokladů a vnějších faktorů družstva v jeho dalším rozvoji. Lze z ní vyvodit důsledky, navrhnout strategii podniku, využít každého možného pozitiva a naopak minimalizovat všechna negativa.

SWOT analýzou můžeme posoudit aspekty nahlížení na problematiku podpor jako je závislost na klimatických podmínkách, snižování stavu hospodářských zvířat a další. V analýze se projevuje vztah dotací mezi vnitřním a vnějším prostředím. Dotace můžeme v analýze vložit do slabých stránek, podnik je na nich závislý a lze je nalézt také v oddíle ohrožení podniku, protože jejich výše je závislá na politickém rozhodnutí.

Tabulka 13: SWOT analýza družstva AGRO

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<p>Tradice zemědělské výroby</p> <p>Zaměstnanci jsou zároveň majitelé půdy</p> <p>Mladí zájemci o práci</p> <p>Nízká cena práce</p> <p>Nízké pachtovné</p> <p>Víceoborové výrobní zaměření</p> <p>Stálí odběratelé</p>	<p>Nízké mzdy</p> <p>Riziko klimatických změn a následné neúrody</p> <p>Nedostatečné kapitálové zázemí</p> <p>Zastaralý strojový park</p> <p>Závislost na dotacích</p>
PŘÍLEŽITOSTI	OHROŽENÍ
<p>Zvýšení podílu nepotravinářské produkce</p> <p>Možnost nových odběratelů</p> <p>Odkup zemědělské půdy</p> <p>Zlepšující se pozice zemědělců a potravinářů u bank (v důsledku vyšší ziskovosti sektoru a stabilnějšího dotačního prostředí)</p>	<p>Tržní konkurence</p> <p>Nepříznivý politický vývoj v oblasti zemědělských dotací</p> <p>Nárůst dovozu rostlinných a živočišných potravin a produktů a následně omezení poptávky po tuzemských zemědělských produktech a potravinách</p> <p>Snížování stavu hospodářských zvířat</p> <p>Politické faktory</p> <p>Přísné normy EU s krátkou implementační dobou</p>

Zdroj: vlastní zpracování

SWOT analýza je v průběhu času proměnlivá ve smyslu změn několika faktorů. Začíná v ČR docházet ke zvyšování pachtovného, stává se problematický odkup zemědělské půdy vlivem zvyšování tržní ceny půdy, na druhou stranu lze i prostřednictvím dotací předpokládat zlepšení strojového parku a zlepšení kapitálového zázemí.

7.2 PODNIKOVÉ FINANCOVÁNÍ

Každá činnost podniku musí být zabezpečena finančními zdroji. Uvedeme si několik možností kontroly financování pomocí bilančních pravidel - jak je možné srovnávat majetek podniku a zdroje financování z hlediska časové vázanosti v podniku. Bilanční pravidla formulují doporučení pro vztah složek aktiv a pasiv.

Pro družstvo jsou dotace těchto rozměrů důležité z hlediska podnikového financování pro udržení finanční stability, možnost získání úvěru i na velké investice jako je rozsáhlá rekonstrukce výkrmny prasat, dojírny nebo stavba nového kravína. Je-li

Použití cizího kapitálu zvyšuje výnosnost vlastního kapitálu, pokud je úroková míra nižší než výnosnost aktiv (finanční páka) a úroky z cizího kapitálu jako součást nákladů snižují zisk, ze kterého se platí daň, a tím snižují daňové zatížení podniku. (daňový efekt).

Vlastní kapitál se skládá z:

- základní kapitál
- kapitálové fondy (emisní ážio, ostatní kapitálové fondy, fondy z přecenění), které nelze použít na výplatu dividend
- rezervní fond tvořený ze zisku na základě požadavků v Obchodním zákoníku
- fondy tvořené ze zisku na základě stanov (statutární fondy) lze použít jedině k vymezeným účelům, které by měla účetní jednotka zveřejnit. Zrušení těchto fondů (a jejich zpětné uvolnění do nerozděleného zisku) vyžaduje změnu stanov
- fondy tvořené ze zisku na základě rozhodnutí valné hromady lze rovněž použít pouze k vymezeným účelům, které by měla účetní jednotka zveřejnit. Zrušení těchto fondů může být provedeno na základě rozhodnutí valné hromady

Použití cizího kapitálu má i své nevýhody:

- cizí kapitál zvyšuje zadluženost podniku, snižuje jeho finanční stabilitu a roste

nebezpečí bankrotu

- každý další dluh je dražší a je obtížnější ho získat, protože věřitelé se obávají o své investice v případě likvidace předluženého podniku
- vysoký podíl cizího kapitálu omezuje jednání managementu (Synek 2003)

7.3 UKAZATELE RENTABILITY

Je použit klasický přístup zjištění efektivity podnikání. Ukazatelé mohou určit, zda je efektivnější pracovat s vlastními prostředky nebo cizím kapitálem, jak lze zhodnotit vlastní kapitál v podnikání a poukázat na slabé stránky v hospodaření.

Rentabilita neboli výnosnost kapitálu je měřítkem schopnosti podniku dosahovat zisku použitím investovaného kapitálu. Ukazatele rentability poměřují výsledek efektu dosaženého podnikatelskou činností podniku ke zvolené srovnávací základně. Ekonomické ukazatele zdravých firem, které mohou mít vnitřní zadlužení, závisí na podmínkách, za nichž se tyto firmy vyvíjely a v nichž pracují, na charakteru jejich aktivit a oboru činnosti.

Vzhledem k rozdílné úrovni zdanění v jednotlivých letech jsou pro výpočty ukazatelů rentability použity zisky před zdaněním (EBT).

ROA (Rentabilita aktiv) představuje výnosnost aktiv, jaká část zisku byla vygenerována z investovaného kapitálu. Obecně platí čím vyšší hodnota ukazatele tím lepší zhodnocení.

$$\text{ROA} = \text{EBT} / \text{AKTIVA}$$

ROE (Rentabilita vlastního kapitálu) vyjadřuje efektivnost vloženého kapitálu. Sleduje, kolik čistého zisku připadá na jednu korunu investovanou vlastníky.

$$\text{ROE} = \text{EBT} / \text{VLASTNÍ KAPITÁL}$$

ROS (Rentabilita tržeb) ukazuje, kolik korun zisku vytvoří podnik z jedné koruny tržeb. U tržeb se jedná o tržby za prodej zboží + tržby za prodej vlastních výrobků a služeb + tržby z prodeje dlouhodobého majetku + tržby z prodeje CP. Na tržby za prodej vlastních výrobků mají vliv proměnlivě se měnící ceny tvořené na burzách komodit odvozené od poptávky a nabídky po komoditách.

$$\text{ROS} = \text{EBT} / \text{TRŽBY}$$

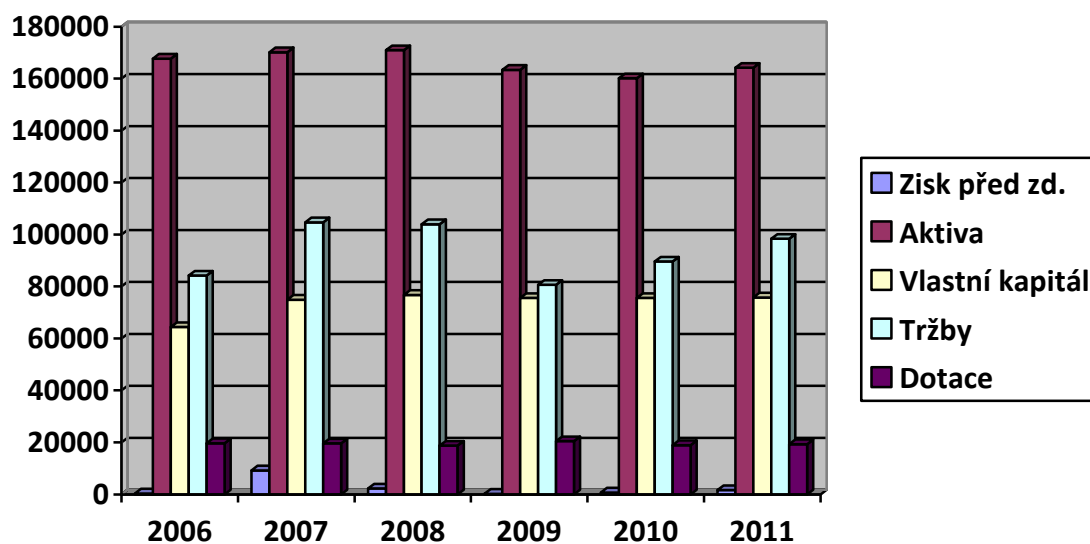
Tabulka 14: Ukazatele rentability družstva v r. 2006 - 2011

Období	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EBT (Z před zd.)	358	9 234	2 233	236	713	1 628
Aktiva	167 709	170 194	170 992	163 435	160 182	164 246
Vlastní kapitál	64 373	74 914	76 787	75 630	75 584	75 816
Tržby	84 184	104 685	103 986	80 652	89 648	98 341
ROA %	0,2	5,4	1,3	0,1	0,4	1,0
ROE %	0,5	12,3	2,9	0,3	0,9	2,1
ROS %	0,4	8,8	2,1	0,3	0,8	1,7

Zdroj: vlastní zpracování

Z rozboru ukazatelů vidíme v průběhu let razantní změny ve výši všech rentabilit, ale většinou je rentabilita velice nízká. Za povšimnutí stojí vztah ROE a ROA, kdy ve všech letech je ROE větší než ROA, což znamená, že relativní výtěžnost celého kapitálu je menší než vlastního kapitálu. Tato situace je výsledkem dostatečné ziskovosti se zadlužeností, kterou je družstvo schopno udržovat a hradit.

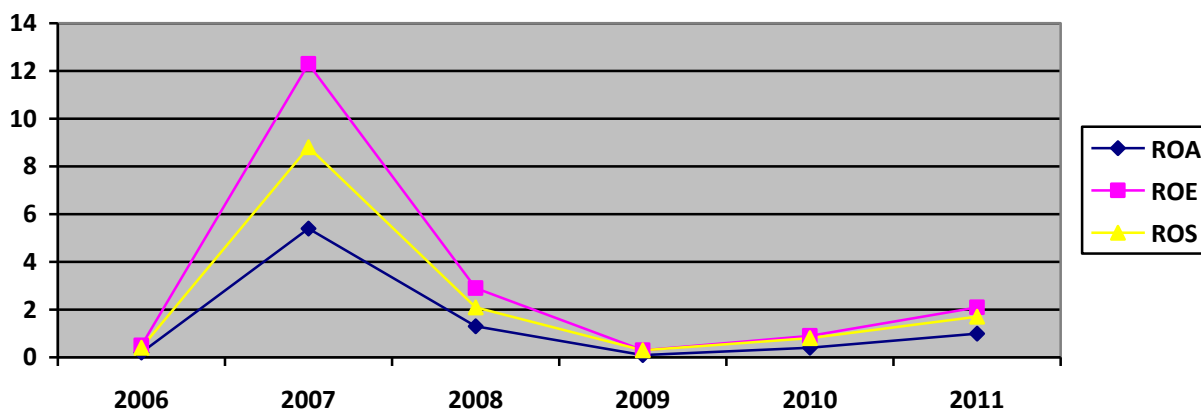
Obrázek 4: Aktiva a pasiva družstva (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 5: Ukazatele rentability

Zdroj: vlastní zpracování

Trvale nízká rentabilita neumožňuje družstvu optimální obnovu majetku, pohybuje se většinou pod úrovní inflace.

Poté, co začaly být vypláceny evropské, vyšší dotace, spotřebovalo je prvotně na pokrytí provozních nákladů. V současnosti jsou nástrojem pro pořízení strojů, a to hlavně v živočišné výrobě. Podnik se neváhá pustit i do větších projektů s podporou úvěru. Příkladem je nový kravín otevřený v roce 2012. Okolí stavby, včetně nových silážních jam v částce cca 2 mil. Kč zaplatí družstvo ze svých zdrojů. Celkové náklady se pohybují ve výši 15 mil. Kč.

Před rokem 2005 byla na úvěr brána ta nejnужnější technika. V roce 2001 mělo družstvo úvěr na tři závazky, a to mobilní míchárna krmiv za 2 800 tis. Kč, bubnový žací stroj za 110 000 Kč a nově od r. 2001 nákladní auto Tatra za 2 400 tis. Kč. Celkové splátky tento rok činily 1 120 000 Kč.

V roce 2007 a 2008 mělo družstvo velmi dobré výsledky hospodaření díky zvýšení výkupních cen rostlinných komodit a předpoklad pravidelných dotací uvolnil družstvu ruce při obnově strojů a zařízení. Tabulka níže nám ukazuje, v jakém složení a v jaké výši byly úvěry poskytnuty družstvu. Rozdíl proti roku 2001 je vyšší téměř o 300%.

Tabulka 15: Dlouhodobé bankovní úvěry v r. 2010

Typ závazku	Termín platby	Celková výše úvěru	Splaceno v r. 2010
Kombajn J. Deere	2006-2013	5 149 000	732 000
Zemědělská technika	2007-2013	3 500 000	600 000
Dojírna	2008-2016	5 000 000	564 000
Manipulátor Pöttinger	2008-2014	2 000 000	450 000
Smykový nakl. Bobcat	2008-2014	2 000 000	318 000
Traktor Magnum	2009-2016	2 750 000	420 000
Traktor J. Deere	2010-2016	2 233 000	31 000
Celkem		22 632 000	3 115 000

Zdroj: Účetní podklady, vlastní zpracování

Díky provozním dotacím se družstvu zvyšuje efektivnost a intenzita výroby, může si dovolit vzít úvěry na nové stroje (traktory, kombajn) zařízení (oprava dojírny a pořízení nové), opravy budov a stavby nových, čímž dochází ke zlepšování jeho budoucích hospodářských výsledků. Z toho dále vyplývá zajištění lepšího pracovního prostředí pro zaměstnance a kvalitnější životní podmínky pro zvířata. V současnosti jsou úrokové míry na nízké úrovni, i to je důvod pro využívání tohoto zdroje financování.

Tabulka 16: Ukazatele financování

Ukazatel	2006	2007	2008	2009	2010
Zisk/ nákl. úroky	0,496	10,69	2,03	0,22	0,75
Dotace celkem/ nákl. úroky	27,31	22,66	17	19,14	19,89

Zdroj: vlastní zpracování

Družstvo v letech 2006, 2009 a 2010 nebylo schopno splácet nákladové úroky ze zisku. Pouze v letech 2007 a 2008 ano, kdy se do zisku promítly vysoké ceny rostlinných komodit. Pro bezproblémové splácení nákladových úroků je důležité mít částečně jistý

příjem, za který se dají považovat nárokové dotace na hektar zemědělské půdy. Pokrytí nákladových úroků z dotací se mění podle výše dotací a množství úvěrů.

7.4 ZRUŠENÍ DOTACÍ

Po pohovoru s manažery firmy se potvrdilo, že úvěry neřeší danou situaci – prosperitu podniku bez dotací. Jediné, co lze zrealizovat, je zavést úsporná opatření v rámci podniku.

Nyní se budeme zabývat změnami, které by zřejmě nastaly, pokud by zemědělský podnik neobdržel dotace, které činí v současnosti 18 – 20 milionů korun ročně.

- Pro nepříznivou situaci na trhu by došlo ke zrušení výkrmu prasat, který je stále v červených číslech o cca 1,5 – 2 mil. Kč ročně. Pokud k této částce připočítáme všechny vstupy, které družstvo ušetří, jedná se zhruba o 7 mil. Kč, které se mohou přesunout do jiné oblasti. Pro výkrm prasat družstvu nebyly poskytovány žádné dotace, proto se ukončení činnosti na dotacích neprojeví. Dojde ovšem ke zvýšení nezaměstnanosti a k nutnosti rozhodnutí, jak využít uvolněné prostory výkrmny.
- Další možností je přistoupit ke změně osevního postupu a pěstovat dvě neekonomičtější plodiny, což je řepka a pšenice. Z krátkodobého hlediska se tato změna zdá výhodná, ovšem z dlouhodobého dojde ke snížení úrodnosti půdy, protože tyto dvě plodiny ji zhoršují. Hlavním předpokladem úrodnosti půdy, když pomíneme hnojení umělými hnojivy, je správné střídání plodin a hnojení statkovými hnojivy. Střídání má být optimální, střídat zlepšující a zhoršující plodiny, ozimy a jařiny nebo luskoviny a okopaniny. Z hlediska financí se při změně osevního postupu jedná o potencionální úspory, ale v delším období je pravděpodobné, že pro zachování podobného hektarového výnosu bude nutno použít větší dávky umělých hnojiv. Plodiny mají různé nároky na odběr hlavních živin – dusíku N, draslíku K a fosforu P. Aby půda zůstala ve stejné půdní síle, je třeba každoročně dodat minimálně stejné množství živin, které rostlina spotřebuje. Lepší by bylo dodat do půdy více, než rostlina spotřebuje, aby se půda zlepšila, nicméně je zde omezení nitrátovou směrnicí. (U LFA je ještě menší možnost použití průmyslových hnojiv.) Spotřeba živin se počítá nejen na výnos zrna, ale také na objem celkové hmoty rostliny. Část prvků by se mohla dostat zpět do půdy po sklizni při zaorávání zbytků, ovšem v družstvu se sláma

používá jako stelivo a živiny se vrací do půdy formou hnoje, který je pro strukturu a vlastnosti půdy nejlepší. Průmyslová hnojiva dodávají pouze živiny. Pokud by se výnos snižoval i při zvyšování množství průmyslových hnojiv je nutné se zamyslet nad ekonomickou efektivností nebo půdu zatravnit. Jedna z možností zlepšení půdy je ponechání v klidu, znamená to osít meziplodinou v září a zaorat v březnu. Na tento postup je určena dotace AEO – meziplodiny. Používá se hořčice nebo svazenka. Hořčice je ovšem brukvovitá rostlina jako řepka a pomáhá rozšiřovat její choroby. Musí se použít jiná hlavní plodina, protože řepka i pšenice jsou ozimé, nešlo by meziplodiny použít. Při často se opakujícím sledu plodin je pravděpodobné, že budou větší problémy s chorobami a škůdci jednotlivých plodin a jejich rezistencí.

- Použití minimalizačních technologií (bezorebné zpracování půdy) při obdělávání půdy je další teoretickou možností jak ušetřit finance. Jedná se o vysoké zrychlení prací, snížení spotřeby PHM, snížení počtu zaměstnanců, snížení amortizace strojů, aj. Nevýhodou je potřeba nákupu podryvacích strojů, větší spotřeba prostředků na ochranu rostlin, protože semena plevelů zůstanou na povrchu, neboť se v tomto případě nezaorají a lépe klíčí. Musí se častěji desikovat. Dále můžeme uvést, že se při bezorebné technologii důkladně nezaorají posklizňové zbytky, z toho vyplývá větší spotřeba postřiků na plísně a houby. Celkový výsledek snižování nákladů je nejednoznačný, v krátkodobějším časovém horizontu neefektivní.
- Pro snížení dalších nákladů můžeme navrhnout restrukturalizaci dílenské výroby. Znamená to soustředit dvě současné dílny do jedné. Sníží se počet vedoucích, dojde ke snížení nákladů na přepravu náhradních dílů, vytápění dílen, ale je předpoklad zvýšení spotřeby PHM, kdy se musí opraváři přepravovat v rámci celého družstva. Úspora by činila cca 100 000 Kč za rok. Ovšem došlo by ke zvýšení nezaměstnaných, stoupla by spotřeba PHM, časově náročná doprava k opravám i zvýšení amortizace traktorů určených k přepravě.
- Neprodloužit smlouvu na HPP se třemi důchodci – traktoristy a najmout si je pouze v případě nutnosti v sezóně. Na mzdových nákladech by bylo ušetřeno cca 400 000 Kč. Případně propustit další čtyři traktoristy a stejným způsobem je najímat pouze v sezóně. Tímto způsobem by mohlo být ušetřeno dalších cca 400 000 Kč v zimním období. Je ovšem riziko, že v sezóně nebudou k dispozici. Dojde ke zvýšení

nezaměstnanosti a náklady na nezaměstnané, jako je podpora v nezaměstnanosti a zdravotní pojištění přejdou na stát.

- Sledovat vyhlašované dotace na modernizaci zemědělských podniků

Závěrem můžeme zkonstatovat, že ani s dotacemi by nebyl výsledek hospodaření adekvátní k tržbám. Vidíme, že bez dotací i s uvedenými úsporami by zemědělské družstvo přežilo s problémy 3- 4 následující roky, ale dospělo by k bankrotu. Vzít si úvěr na provozní výdaje není řešením z dlouhodobého hlediska.

7.4.1 PŘEMĚNA SPOLEČNOSTI

Zdá se, že jediná možnost z hlediska konkurenceschopnosti společnosti je kromě výše uvedených návrhů celková restrukturalizace. Je nutné soustředit se na specializaci rostlinné výroby, centralizaci v živočišné výrobě, přičemž bychom mohli říci, že družstvo již začalo a to výstavbou nového kravína a ukončením produkce ve třech původních menších. Pro další snižování nákladů lze navrhnout outsourcing. Outsourcing znamená, že podnik vyčlení některé (nebo všechny) podpůrné činnosti, které poté nakupuje již jako jednotlivé činnosti či vstupy ve vyšším stupni zpracování. Vyšší ziskovost lze dosáhnout dvěma způsoby: snížením nákladů nebo zvýšením tržeb. Podnik by tedy měl o outsourcingu uvažovat, jestliže tím sníží své náklady nebo zvýší tržby. U outsourcingu nejde zdaleka jen o tyto dvě položky, ale také o zvýšení disciplíny, o schopnosti řídit výpadky v kapacitě, zrychlení procesů, zaměření na hlavní činnost, odbornost, centralizace a standardizace a přístup k technologiím.

Je nutné navrhnout podnikové činnosti, které by bylo vhodné přenechat k zajištění externímu podniku. Pro družstvo je tento způsob vhodný u činností, které nejsou klíčové, ale podle slov managementu se jedná pouze o dílenskou činnost, ostatní jsou vytižené dostatečně. Financování opravárenské činnosti na základě vnitřních zdrojů je příliš nákladné, kdy v zimním období je v dílnách osm opravářů a pět traktoristů, pro které v tomto období není uplatnění, což je naprosto neproduktivní množství. V současnosti se vedení společnosti snaží nakupovat nové stroje, které opravují převážně dodavatelské firmy a je předpoklad, že při rychlejší obnově strojového parku a v důsledku výkonnějších strojů se bude potřeba zaměstnanců i tímto způsobem stále snižovat.

7.4.2 NÁKLADY STÁTU PŘI UKONČENÍ ČINNOSTI DRUŽSTVA

V případě likvidace družstva se pozemky vrátí svým majitelům, kteří se o ně budou nuceni postarat. Je zde možnost pronajmout jiným zemědělcům, ale předpokládáme, že nebude zájem a zemědělská půda se zatravní. Majitelé ovšem nebudou způsobilí se o své pozemky starat a tuto práci budou dál zadávat specializovaným firmám, které očekávají z těchto služeb profit. A opět se dostáváme k dotacím, které by byly nezbytné i v tomto případě. V současnosti asi jediná ekonomicky výhodná možnost je prodej posečené travní hmoty bioplynovým stanicím.

Při současně platné dotační politice Evropské unie - SAPS - je poskytována dotace na 1 hektar zemědělské půdy 5 387,30 Kč/ha s povinností se správně starat o půdu dle Cross Compliance. V případě trvalých travních porostů to znamená dvakrát ročně trávu sklídit.

Předpokládáme, že v našem případě se o zemědělskou půdu postará stát. Nechá ji zatravnit a následná údržba se očekává v podobě mulčování nebo sečení.

Mulčování znamená ponechat posečenou rozdrčenou hmotu bez dalšího použití na místě. Mulč zlepšuje vláhové poměry v půdě, zabraňuje erozi, zvyšuje se obsah humusu při rozkladu organického mulče a plocha celkově vypadá lépe.

Cena staršího traktoru a mulčovače, celkem 400 000,- Kč. Spotřeba nafty cca 20 l/ha, tj. 600,- Kč. Plat pracovníka při výkonu traktoru 5 ha/h. a průměru 150,- Kč/h. odpovídá cca 30,- Kč plus ZP a SP 10,- Kč. Provozní náklady na 1 hektar trvalých travních porostů a dvě sečení ročně činí 1 500,- Kč/rok. Částku zaokrouhlíme směrem nahoru, kde zahrneme i spotřebu PHM při dopravě na pole a plat pracovníka.

Nejsou brány v úvahu opravy a odpisy strojů.

Sečení lze využít pro výrobu sena na prodej, na senáž nebo kompostování.

Výroba sena – k sečení je zapotřebí traktor se silným výkonem, např. CASE 240 s výkonem 10 ha/h. a spotřebou nafty 25 l/ha a rotační žací lišta LELY – záběr 9 m. Pro obracení sena není nutný traktor s vysokým výkonem, lze použít ZETOR 7245 s výkonem 10 ha/h., spotřebou nafty cca 13 l/ha. a obraceč sena LELY. Seno shrne a slisuje do balíků Zetor 10545, výkon 10 ha/h. a spotřeba cca 10 l/ha se shrnovačem píce Pöttinger, případně lze použít Z 7245. Sběr a odvoz provádí opět CASE 240 pomocí

sběracího vozu Pöttinger. Pokud bychom seno uskladňovali, bude pravděpodobně nutný mostový jeřáb v seníku. Cena této techniky se pohybuje v rozmezí několika milionů korun. Předpokládejme opět starší družstevní techniku v hodnotě 2 000 000,- Kč. Zde je suma spotřeby mnohem vyšší, protože celkových úkonů je minimálně pět, kde určující je především počet obracení trávy. U každého úkonu je rozdílný výkon traktoru a spotřeba. Spotřeba nafty může být v průměru cca 10 l/ha při použití traktorů s nižší výkonností Z 6911 – Z 101 11. Na 1 ha spotřebujeme naftu za cca 5 500,- Kč. Plat odpovídá 200,- Kč plus ZP a SP 70,- Kč . Cenu dopravy sena na uskladnění můžeme předpokládat ve výši 1 000,- Kč/ ha. Suma spotřeby je přesto vyšší, protože celkových úkonů je minimálně pět, kde určující je především počet obracení trávy.

Při výpočtu výnosu sena berme v úvahu intenzitu výnosu 6 t/ha při ceně 2 500,- Kč/ t. Celková částka činí 15 000,- Kč/ ha. Cena se ovšem může pohybovat v rozmezí až 50 % podle výnosu sena v daném roce.

Při kompostování travní hmoty je nutná traktorová žací souprava, traktor se samosběracím návěsem a manipulátor např. zn. Manitou M. Předpokládaná cena pořízení techniky je 1 600 000,- Kč.

Výkonnost žacího stroje se pohybuje na úrovni cca 12 ha/ h. Následně se hmota nahrne na řádky traktorem se shrnovačem. Poté se travní hmota sbírá samosběracím vozem taženým traktorem, po naplnění přívěsu je tráva dopravena na místo uskladnění. Zde je pomocí manipulátoru během roku míchána a provzdušňována následující tři roky speciálními stroji – kompostéry.

Pro zkvalitnění kompostu je zapotřebí přidat do travní hmoty vápenec asi dvakrát za tři roky. Rozmezí ceny záleží na množství zpracované hmoty, průměrem 2 000 Kč/m³.

Kompost je surovina výrobně drahá, která se může dál dodávat do obchodní sítě.

Nejvýhodnější pro návratnost investic je v dnešní době rozmachu bioplynových stanic výroba **senáže** pro jejich provoz.

Schéma prací je stejné jako u kompostování, tj. sečení, nahrnování, sběr a odvoz, přidáme dusání do senážních jam, vycházející na cca 170 Kč/ha. Při dodání bioplynové stanici smluvně se může dodavatel s odběratelem dohodnout na prodeji pouze travní hmoty (nastojato) za dohodnutých podmínek a majitel stanice si provede sklizeň a uskladnění ve vlastní režii.

Tabulka 17: Porovnání pracovních úkonů

NákladyKč/ha Typ úkonu	Spotřeba PHM	Mzda zaměstnance a pojištění	Ostatní	Celkem náklady na 1 ha
Mulčování	1 500,-	80,-		1 580,-
Seno	6 500,-	270,-		6 770,-
Kompostování	4 000,-	270,-	4 000,-	8 270,-
Senáž BPS	4 500,-	330,-		4 830,-

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce je přehledně ukázáno zhruba jaké náklady by v roce 2012 musely být vynaloženy na využití jednoho hektaru zatravněné plochy při různých způsobech využití. U celkové výměry zatravněné plochy 2 700 ha odpovídající velikosti dnešního družstva, by náklady činily při nejjednodušším úkonu – mulčování, asi 4 300 tis. Kč, a to bereme v úvahu pouze spotřebu PHM a mzdu obsluhy.

Nelze pominout vliv ukončení činnosti družstva na lidský faktor. Dojde k vysoké nezaměstnanosti, neboť 118 nezaměstnaných v obvodu pěti venkovských obcí je vysoké číslo. Zvláště v současné době lze najít odpovídající zaměstnání jen s obtížemi.

Družstvo má 118 zaměstnanců a předpokládejme, že 17 %, tj. 20 zaměstnanců najde alespoň brigádně pracovní uplatnění okamžitě. Důchodci tvoří zanedbatelné množství, ale část zaměstnanců - 13 %, tj. 15 lidí, by měla nárok na předčasný důchod. Celkem i s důchodci 20 zaměstnanců by mohlo odejít do důchodu, a přestože by měli sníženou výměru důchodu, zátěž pro stát by byla evidentní. Sníží se zároveň životní úroveň těchto lidí, protože mohou přijít až o 20 % z celkové výše starobního důchodu. Zbytek, tvořící 76 % tj. 79 pracovníků, zůstane nezaměstnaný.

Průměrná hrubá mzda v družstvu činí 17 000 Kč, ze které se vypočítají dávky v nezaměstnanosti. Postupně jak si nezaměstnaní nacházejí práci, snižuje se jejich počet, ale určité procento zůstává nezaměstnané dlouhodobě. V případě nezaměstnanosti delší, než na kterou je podle věku nárok se vyplácí dávky v hmotné nouzi, případně příspěvek na bydlení a to je další finanční výdaj státu. Hlavní část nákladů tvoří podpora v nezaměstnanosti a ušlý výběr sociálního a zdravotního

pojištění. Negativně se projeví snížené výdaje nezaměstnaných, které vedou k nižšímu výběru přímých a nepřímých daní.

Podpora v nezaměstnanosti se poskytuje až po uplynutí doby, která odpovídá výši odstupného. Tato doba je vymezena násobkem průměrného měsíčního výdělku, kterým byla uchazeči o zaměstnání stanovena výše odstupného. Při stanovení této doby se vychází z výše odstupného.

Tabulka 18: Rozpočet nákladů na nezaměstnané

Počet zaměstnanců	
15 předč. důchodců	$\emptyset$ před. důchod 9 000 Kč x $\emptyset$ 18 měsíců + ZP 200 000 = 2 625 500,- Kč
79 nezaměstnaných	1. – 3. měsíc není poskytována podpora - odstupné
65 nezaměstnaných	1. měsíc $11\,050 \cdot 65 = 718\,250 + ZP\ 47\,000 = 765\,000,-$
60 nezaměstnaných	2. měsíc $11\,050 \cdot 60 = 663\,000 + ZP\ 44\,000 = 707\,000,-$
55 nezaměstnaných	3. měsíc $8\,500 \cdot 55 = 467\,500 + ZP\ 40\,000 = 507\,500,-$
45 nezaměstnaných	4. měsíc $8\,500 \cdot 45 = 382\,500 + ZP\ 32\,500 = 415\,000,-$
40 nezaměstnaných	5. měsíc $7\,650 \cdot 40 = 306\,000 + ZP\ 29\,000 = 335\,000,-$
35 nezaměstnaných	6. – 8. měsíc $700\,000 + ZP\ 65\,000 = 765\,000,-$
17 nezaměstnaných	9. – 12. měsíc $400\,000,- + ZP\ 50\,000 = 450\,000,-$

Zdroj: vlastní

Předpokládejme, že posledních 17 nezaměstnaných zůstane delší dobu na podpoře v nezaměstnanosti, respektive příjemcem příspěvku v hmotné nouzi.

V této části práce je poskytnut přehled základních možností snížení nákladů družstva. Je zde řešena situace úplného ukončení činnosti družstva a negativní následky pro státní rozpočet, které by se pohybovaly až k deseti milionům korun.

8 ZÁVĚR

Tématem diplomové práce bylo zanalyzovat, jaký vliv mají dotace (v případě zemědělství je vhodnější použít termín subvence) na hospodaření podniku, do jaké míry je zemědělský podnik schopen prosperovat s dotacemi a pokusit se odhadnout schopnost hospodaření bez jejich užití.

Dotace představují svým objemem významný podíl zdrojů těchto subjektů. Od roku 2004 lze sledovat nárůst podpor do zemědělství vzhledem k předvstupním dotačním programům a jejich následovníkům po vstupu do Evropské unie. Mimo jiné je podstatné hledisko výroby, kdy je nutné udržovat výši cen potravin na přiměřené úrovni. Hlavním důvodem je zde samostatnost a nezávislost země. V dalším pak uvedme hledisko sociální, kdy se jedná o snahu udržet obyvatelstvo ve venkovských oblastech, zachování pracovních míst a odpovídajících příjmů.

EU si uvědomuje, že systém a množství dotací je nadměrné, ale z politických důvodů se prakticky neodvažuje problém řešit. Otázkou je, pokud by dotace byly plošně zrušeny v EU, jak by se zachoval trh. Můžeme předpokládat, že ceny potravin by se mnohonásobně zvýšily a zcela určitě by docházelo ke státní kompenzaci. Dá se to nazvat začarovaným kruhem.

Ovšem závislost zemědělských podniků, ať již z českých nebo jiných zemí EU, na dotacích a podporách je poměrně vysoká. Na jednoho pracovníka v zemědělství v ČR již představují dotace více než 260 000 korun ročně. Ukáže se, do jaké míry bude úspěšná snaha o zvýšení přidané hodnoty našeho zemědělství.

Faktorů, dopadajících do efektu působení dotací je celá řada. Jak externích, tak uvnitř podniku.

- Od roku 2012 je umožněn prodej půdy do zahraničních rukou a tím dochází k tlaku na cenu půdy.
- Dalším faktorem zvyšování ceny půdy jsou silné investiční skupiny kupující půdu, např. AGROFERT, hledající další směry podnikání pro zhodnocení svých finančních prostředků.
- Pozemkovými úpravami zanikají ze zákona dlouhodobé smlouvy mezi vlastníkem a nájemcem půdy, čehož investiční skupiny využívají a přeplácejí menší zemědělce – nájemce.

- Určujícími faktory je kromě bonity půdy, vzdálenost od hranic, kde je nejvyšší nátlak na české zemědělce od zahraničních a tím vyvolán tlak i mezi sousedními podniky
- Nelze neuvážit i vazbu na články obchodu, který se zpětně obráží v úspěšnosti hospodaření zemědělských podniků. Ceny vstupů se každoročně zvyšují o desítky procent. Jedná se především o hnojiva, krmiva nebo osivo. "*Když stoupnou ceny zemědělských komodit, vždycky to přinese nárůst cen vstupů.*". Dále pak (viz např. nákupní cena brambor za 1 Kč/kg a jejich prodej v obchodě za 8 Kč/ kg „v akci“) Někdy lze najít v prodejnách bohužel i brambory určené na škrob. Vliv na dění mají i různé další instituce, jejich chování (viz postoj institucí k prodeji čerstvého mléka).

Za další specifickou oblast bychom mohli označit postavení vykazování a úlohu dotací ve vykazování a řízení podniku. Předmětem daně z přidané hodnoty dotace nejsou. Jedná se pouze o finanční převod, jenž není úhradou za zdanitelné plnění. Dotace jsou de facto darem, řadí se do výnosů a jsou zdrojem krytí aktiv. Na dotace lze pohlížet

- jako na vlastní kapitál, vypovídající o schopnosti podniku hospodařit s danými zdroji
- jako na externí zdroj, vypovídající o schopnosti podniku hospodařit s disponibilními zdroji. Pro překlenovací úvěr na předfinancování dotace poskytují banky úrok 4 - 7 % a z hlediska klienta banky bude v tomto směru hrát hlavní roli doba vyřízení úvěrového obchodu, počet požadovaných materiálů, úroková sazba a poplatky spojené s úvěrem.

Uvedené tendence a okolnosti jsou patrné i v podmínkách vybraného podniku.

- Cena pronájmu půdy družstva AGRO roste skokově, v r. 2012 činila 1 000 Kč/ha, v roce 2013 již činí 1 800 Kč/ha. (Problém vzniká již na Jindřichohradecku, kde prodejní cena stoupla na 170 000 Kč/ha); v družstvu AGRO zatím odpovídá 100 000 Kč/ha.

Zájem o půdu je vysoký díky dotacím na plochu. Podnikání v zemědělství přináší poslední roky zisk pro vysoký hektarový i finanční výnos z komodit.

S dotacemi, které jsou k dispozici v posledních letech je družstvo AGRO schopno vytvořit určitý zisk. Základními činnostmi družstva AGRO jsou zemědělská činnost a nájem a pronájem půdy a zemědělského majetku k půdě náležejícího. Družstvo dle

obchodního rejstříku dále provozuje hostinskou činnost, zednictví, vodoinstalatérství, topenářství, kovářství, podkovářství, opravy ostatních dopravních prostředků a pracovních strojů, zámečnictví, nástrojařství a obráběčství a silniční motorovou dopravu.

V rostlinné výrobě klesla výměra brambor od r. 2000 o 29 %, z 280 ha obhospodařované půdy na 200 ha v roce 2011 až na 160 ha v roce 2012 z důvodu nízkého odbytu. Brambory družstvo pěstuje převážně pro firmu CHIO Bohemia, kde má stále relativně dobrý a zajištěný odbyt brambor. Ovšem i zde je znatelné omezení dodávek, neboť krize se projevila i v odbytu chipsů. V roce 2010 a 2011 nastal problém s dodávkami, kdy vlivem rychlého růstu se uvnitř brambor tvořily dutiny a tím došlo k jejich znehodnocení pro výrobu smažených chipsů a výnos celé odrůdy musel být zpracován ve škrobárnách za zlomek ceny s dopady do plánovaných tržeb podniku,

Družstvo je pro vysokou doživost chov dojníc stále rentabilní, ale při případném snížení ceny mléka o několik desítek haléřů by podnik byl ve ztrátě. Dotace jsou i zde důležitou položkou, která vyrovnává ztráty z nízkých výkupních cen. Otázkou je ale další vývoj cen i na trhu.

Chov prasat v družstvu AGRO je udržován z důvodů využívání vlastních zdrojů krmení, nakupují se pouze minerálie, je také snaha o udržení pracovních míst a odbyt prasat na jatka je zatím bezproblémový. Pokud by se družstvo muselo zabývat pouze rentabilní výrobou, chov prasat by musel být ukončen.

- Dle výpočtů je patrné, že poměr dotací na výnosech družstva se pohybuje každým rokem okolo dvanácti procent.

Z rozboru ukazatelů rentability aktiv, vlastního kapitálu a tržeb jsou patrné v průběhu let razantní změny ve výši všech rentabilit, ale většinou je rentabilita velice nízká. Za povšimnutí stojí vztah ROE a ROA, kdy ve všech letech je ROE větší než ROA, což znamená, že relativní výtěžnost celého kapitálu je menší než vlastního kapitálu. Tato situace je výsledkem dostatečné ziskovosti se zadlužeností, kterou je družstvo schopno udržovat a hradit.

V případě bezdotačního prostředí a při stejných výkupních cenách zemědělských komodit není přežití družstva možné. Hospodářský výsledek by nebyl v kladných číslech, přestože v úvahu byly vzaty všechny možnosti snížení nákladů:

- Zrušení výkrmu prasat
- Pěstování ekonomicky výhodných plodin
- Minimalizační technologie – bezorebné zpracování půdy
- Restrukturalizace dílenské výroby
- Snížení počtu zaměstnanců v zimním období
- Outsourcing v dílenské výrobě

Zemědělský podnik je schopen se efektivně postarat o pozemky, které vlastní nebo mu byly svěřeny. Tím si stát, prostřednictvím dotací zajišťuje kladné externality. V případě likvidace družstva se pozemky vrátí svým majitelům, kteří se o ně budou nuceni postarat.

Předpokládejme, že v našem případě se o zemědělskou půdu postará stát. Pravděpodobně by se ji snažil prodat. Pokud ji nechá ji zatrávnit a je na výběr několik možností zpracování travní hmoty a jako finančně nejzajímavější se jeví dodání senáže do bioplynových stanic. Následná údržba se očekává v podobě mulčování nebo sečení.

Modelové výpočty ukázaly náklady na čtyři druhy zpracování travní hmoty.

NákladyKč/ha Typ úkonu	Spotřeba PHM	Mzda zaměstnance a pojištění	Ostatní	Celkem náklady na 1 ha
Mulčování	1 500,-	80,-		1 580,-
Seno	6 500,-	270,-		6 770,-
Kompostování	4 000,-	270,-	4 000,-	8 270,-
Senáž BPS	4 500,-	330,-		4 830,-

Vlivem dotací není nutná restrukturalizace podniku. Dotace se vrací státu ve formě daní z příjmů právnických osob, ale také ve formě sociálního a zdravotního pojištění a daně

z příjmů ze závislé činnosti od zaměstnanců, kteří by byli při restrukturalizaci propuštěni.

Ukončení činnosti družstva se promítne právě také do zvýšení nezaměstnanosti ve spádových obcích a na stát přejde povinnost postarat se o bývalé pracovníky družstva. Podle zjištění modelové situace dosáhnou jen výdaje na 15 nezaměstnaných vstupujících do předčasného důchodu při předpokládaném průměru 18 měsíců před nárokem na starobní důchod 2 630 tis. Kč. První 2 - 3 měsíce není vyplácena podpora v nezaměstnanosti, poskytuje se až po uplynutí doby, která odpovídá výši odstupného. Následující měsíc pro odhadovaných 65 nezaměstnaných činí vyplacená částka na podporu v nezaměstnanosti a zdravotní pojištění 765 tis. Kč. V posledním dvanáctém měsíci předpokládáme ještě 17 nezaměstnaných a vyplacená částka – hmotná nouze a případné sociální příspěvky – činí cca 100 tis. Kč. Celkově v prvním roce je vyplaceno téměř 7 000 tis. Kč na nezaměstnané, zvýší se sociální dávky, sníží se příjmy sociálního a zdravotního pojištění a odvody téměř všech druhů daní. Celkově lze odhadovat ztrátu pro státní rozpočet dosahující k deseti milionům korun.

Problémy by mohly nastat v případě změny dotační politiky EU, ale také národních dotací. Tendence, měnit podmínky zemědělských podpor se projevují každým rokem a po zkušenostech zemědělců po roce 1989 se stavem zemědělství, podniky jen opatrně opouští nedůvěra investovat do velkých inovací a technologických změn.

9 SUMMARY

This diploma thesis deals with the issue of subsidies, and gives an overview on their structure and basic programmes offered by the funds, from which it is possible to draw grants and it subsequently informs about the conditions for the payment of subsidies. There also offers information about accounting and tax aspects.

It focuses on the description of management of an agricultural entity operating in South Bohemia on the area of 2 680 hectares. The thesis elaborates the most important aspects of the application of exercising costs reduction in the management of Agricultural Cooperative AGRO in the absence of subsidies.

Profitability indicators ROA, ROE and ROS were used, demonstrating that even when receiving subsidies, persistently low profitability does not allow the Cooperative optimal recovery of its assets and ranges usually below the level of inflation.

Yet subsidies have a significant impact on the economic situation of the company. In the absence of any subsidy a Cooperative Entity would surely go bankrupt. This paper evaluates two cases to illustrate such eventuality. The first is maintenance cost analysis of grassed-areas, the second case- finding costs on the unemployed.

A model example of cultivation cost of a grass-covered area was created for the case where it is not possible to draw subsidies. The Cooperative thus ceases to exist and the State is forced to take care of the land. The results show a significant load on the State budget. In the simplest land treatment, i.e. mulching, the cost are estimated at 4 300 000 Czk.

Closing the Cooperative is also reflected in the increase in unemployment. According to the findings of model situations, spending on the unemployed reaches about 10 000 000 CZK in the first year.

We come to the conclusion that agricultural businesses today are not in a position to finance its activity only from their own resources and are significantly dependent on the subsidy policy, mainly of the European Union.

Key Words Agriculture, subsidy, subsidy policy, subsidy profiles, support, financial analysis

10 ZDROJE

Abeceda fondů Evropské unie 2007-2013. Praha : MMR ČR, odbor evropských fondů, 2007. 28 s. ISBN 978-80-254-0319-8

BEČVÁŘOVÁ, V., VINOHRADSKÝ K., ZDRÁHAL I. *České zemědělství a vývoj cenového prostředí společného trhu EU = Czech agriculture and the development of price environment in the EU common market.* 1.vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009. 74 s. ISBN 978-80-7375-345-0

BERANOVÁ, M., KUBAČÁK, A. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě.* 1. vyd. Praha: Libri, 2010. 430 s. ISBN 9788072771134

HRABÁNKOVÁ, M. *Přístupy k harmonizaci Evropského modelu zemědělství na podmínky regionů ČR : vědecká monografie,* 1.vyd. České Budějovice: JČU EF, 2008. 238 s. ISBN 978-80-7394-133-8

KOUŘILOVÁ, J., PŠENČÍK, J., KOPTA, J. *Dotace v zemědělství : z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství,* 1. vyd. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7204-637-9

MACHÁLEK, E., PĚLUCHA M. *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách ČR, uplatňování a využívání nástrojů k její realizaci.* 1. vyd. Praha: IREAS, 2009. 77 s., ISBN 978-80-86684-55-0

PĚLUCHA, M. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU,* 1. vyd. Praha: IREAS, 2006. 162 s. ISBN 80-86684-42-3

SCHOLLEOVÁ, H. *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy.* 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2008. 256 s. ISBN 978-80-247-2424-9

Sociálně ekonomický profil Jihočeského kraje; Zemědělství, lesnictví a rybářství; Kapitola číslo 8, České Budějovice, 2005

STŘELEČEK, F., LOSOSOVÁ, J., ZDENĚK, R., *Vliv dotací na ekonomickou situaci podniku: vědecká monografie.* České Budějovice: JČU, 2009. ISBN 978-80-7394-174-1

SYNEK, M. *Podniková ekonomika*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2000. 456 s. ISBN 80-7179-388-4

VALDER, A. *Účetnictví pro podnikatele v zemědělství*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008. 392 s. ISBN 978-80-7357-388-1

Odborné publikace

Kontrola podmíněnosti; Cross-Compliance, Praha: Mze, 2011. 208 s. ISBN 978-80-7084-962-0

Metodika k provádění nařízení vlády č.75/2007 Sb., Praha: Mze, 2011. 16 s. ISBN 978-80-7084-954-5

Příručka pro žadatele SAPS, Platby v rámci oblastí NATURA 2000 na zemědělské půdě, TOP-UP, AEO, EP, SSP, ST. Státní zemědělský intervenční fond. Praha, 2008.

ŠTOLBOVÁ, M. HLAVSA, T. JOHANNOVSKÁ, L. KUČERA, J. *Problematika méně příznivých oblastí*, Odborná publikace, Praha : VÚZE, 2007. 129 s. ISBN 978-80-86671-47-5

ŠTOLBOVÁ, M. *Metodika stanovení méně příznivých oblastí (LFA)*, Praha: ÚZEI. Odborná publikace. Dostupné také z <<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/metodiky/Metodika-LFA.pdf>>

Internetové zdroje

ABRHAM, Z., KOVÁŘOVÁ, M.: *Energetické seno a jeho využití*. [online]. Biom.cz, 2006 [cit. 2012-04-01]. <<http://biom.cz/cz/odborne-clanky/energeticke-seno-a-jeho-vyuziti>>. ISSN: 1801-2655.

Bioplynové stanice pobírají nejvyšší dotace na hektar. [on-line]. LFA.cz, 2011, [cit. 2012-4-4]. <http://www.lfa.cz/aktuality/TZ_111115_Bioplynky.html>

Ceny vstupů do zemědělství rostou pomaleji než ceny výrobců. [on-line]. Zemědělský týdeník. 2011. [cit. 2012-3-11] <<http://www.zemedelskytydenik.cz/webmagazine/articles.asp?idk=206&ida=2870>>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD; [on-line] *Statistiky*. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem>.

[http://www.zlin.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/9800449050/\\$File/21171101.pdf](http://www.zlin.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/9800449050/$File/21171101.pdf)

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ. [on-line]. *Statistická ročenka půdního fondu České republiky* [cit. 2013-02-05].

<http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?PRARESKOD=10&MENUID=10424&AKCE=DOC:10-ROCENKA>

Dotace [on-line] Ostrava : Sagit [cit. 2012-02-05]. Dostupné z WWW: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=157&typ=r&levelid=DA_133.HTM>

Evropská komise mění zemědělskou ekonomiku, české zemědělce nenadchla, [on-line]. Venkovské fórum.cz. 2011. [cit. 2012-2-11]. < <http://www.venkovskeforum.cz/autori/evropska-komise-meni-zemedelskou-politiku-ceske-zemedelce-reforma-nenadchla>

Export české agrární produkce: Dobré šance nenabízí jen Evropa, [on-line]. BussinesInfo.cz, 2011 [cit. 2012-1-13] <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zemedelstvi-potravinarstvi/export-zemedelstvi-obchod-produkty/1000481/62878/>

FANTA, P. Outsourcing [on-line]. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2004. [cit. 2013-02-10]. Dostupný na WWW: <<https://webhosting.vse.cz/ekisl/prace/Fanta.pdf>>.

Hlavní dotace českým zemědělcům letos vzroste na 16,5 miliardy Kč. [on-line]. Finance.cz. 2011. [cit. 2012-2-18]. <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/331325-hlavni-dotace-ceskym-zemedelcum-letos-vzroste-na-16-5-miliardy-kc/>>

Informace o modernizaci a restrukturalizaci řízení institucí v rámci resortu Ministerstva zemědělství Praha, 2011 [on-line]. [cit. 2012-3-4]. <<http://www.rostlinolekari.cz/pages/mzeinst.pdf>>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. 2012. Struktura dotačních zdrojů. [on-line]. Praha : Mze, [cit. 2013-1-17] < <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>>

Ministerstvo zemědělství patří k nejúspěšnějším resortům v čerpání dotací z EU. [on-line] BussinesInfo.cz, 2012 [cit. 2012-2-13] <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/leden/ministerstvo-zemedelstvi-cerpani-dotaci/1001944/63063/>>

LOUŠA F., VALDER A., MEJZLÍK L., MULLEROVÁ L.: Okamžik vykázání nároku na přijetí nebo vrácení dotace [on-line]. Národní účetní rada [cit. 2013-3-19]. <<http://www.nur.cz/content/view/159/1/>>

PÝCHA, M. Návrh reformy SZP EU nenaplnuje očekávání českých zemědělců [cit. 2012-02-28]. < <http://www.venkovskeforum.cz/nazory/navrh-reformy-spolecne-zemedelske-politiky-eu-nenaplnuje-ocekavani-ceskych-zemedelcu>>

Společná zemědělská politika EU a její dopad na chudé obyvatele v rozvojových zemích. [on-line]. Euroactiv.cz. 2011. [cit. 2012-3-10] <<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0 /analyza/spolecna-zemedelska-politika-eu-a-jeji-dopad-na-chude-obyvatele-v-rozvojovych-zemich-009236>>

STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. [on-line] Praha, 2007 [cit. 2012-02-05]. < <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/co-je-szif>>

Stavy drůbeže na jihu Čech loni klesly o 42 procent . [cit. 2012-02-05]. [on-line]. Zemědělský týdeník.cz [cit. 2.3.2012] <<http://www.zemedelskytydenik.cz/hlavni-strana/3245-3>>

SVOBODOVÁ, H. Využití přímých plateb v zemědělství České republiky [on-line] Brno. 2009 [cit. 2012-01-17]. <<http://www.garep.cz/publikace/referat-18.pdf>>

Swot analýza [on-line]. Managementmania.com. [cit. 2012-1-30] <<http://managementmania.com/swot-analyza>>

Téměř každé druhé firmě v zemědělství hrozí krach. [on-line], E15.cz., 2012, [cit. 2012-3-4]. <<http://zpravy.e15.cz/byznys/zemedelstvi/temer-kazde-druhe-firme-v-zemedelstvi-hrozi-krach-746864>>

VELEBA, J. Historie a budoucnost (V). [on-line]. Agrární komora ČR. 2012. [cit. 2012-3-10] <http://www.agrocr.cz/historie-a-budoucnost-_v_.php>

VOŠTA, M. Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice, [on-line] VŠE, 2010. [cit. 2012-1-19]. <<http://ces.vse.cz/wp-content/vosta.pdf>>

VOŠTA, M. Udržitelný rozvoj venkovského prostoru ČR v kontextu nástrojů EU. [on-line] VŠE, 2010 [cit. 2012-02-05].

< www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=315.pdf >

Wikipedie : otevřená encyklopedie [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-1-13]. Česká verze. <<http://cs.wikipedia.org/>>.

Zemědělská politika a její realizace v českém agrárním sektoru. [on-line]. [cit. 2012-3-4]. <<http://80.83.66.190:8002/podeko/uploads/36/9.pdf>>

Časopisy

PŘIBÍK O.: *Význam dotací narůstá*, Zemědělec č.34/2011

MAŘÍK M., ZELENKA R.: *Místo chleba budiž světlo*. Ekonom 21.4.2011

11 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Zemědělské ukazatele	18
Tabulka 2: Čistá přidaná hodnota na pracovníka v tis. Kč.....	23
Tabulka 3: Stanovení sazby TOP-UP v r. 2011	39
Tabulka 4: Stav čerpání finančních prostředků k 30.11.2012.....	42
Tabulka 5: Účtování dotace	48
Tabulka 6: Účtování dotace na DHM	49
Tabulka 7: Účtování dotací na provozní náklady.....	51
Tabulka 8: Účtování úroků.....	52
Tabulka 9: Obrat v letech 2006-2011.....	55
Tabulka 10: Pěstování plodin.....	58
Tabulka 11: Přehled dotací vyplacených zem. družstvu v r. 2010 a 2011	60
Tabulka 12: Poměr dotací k výnosům (obratu).....	61
Tabulka 13: SWOT analýza družstva AGRO	63
Tabulka 14: Ukazatele rentability družstva v r. 2006 - 2011	66
Tabulka 15: Dlouhodobé bankovní úvěry v r. 2010.....	68
Tabulka 16: Ukazatele financování.....	68
Tabulka 17: Porovnání pracovních úkonů	74
Tabulka 18: Rozpočet nákladů na nezaměstnané.....	75

GRAFY

Obrázek 1: Graf vývoje orné půdy, zemědělské půdy a lesních pozemků (v ha)	32
Obrázek 2: Graf vývoje dotací do zemědělství	38
Obrázek 3: Výše exportních subvencí 2004-2011 (mil. Kč).....	44
Obrázek 4: Aktiva a pasiva družstva (v tis. Kč).....	66
Obrázek 5: Ukazatele rentability.....	67

SEZNAM PŘÍLOH

ČLENĚNÍ LFA

ČESKÝ AGRÁRNÍ EXPORT

PŘÍLOHY

ČLENĚNÍ LFA

Zemědělské podniky hospodařící v LFA dosahují vlivem horších výrobně-klimatických podmínek nižších výsledků hospodaření. Toto znevýhodnění by měly vyrovnávat tzv. vyrovnávací příspěvky LFA, které mají podpořit stále využívání zemědělské půdy a tím přispívat k zachování venkova. Podíl LFA od roku 2007 činí 50,8 % ze ZPF ČR. (Střeleček 2009)

Horské oblasti - území obcí a katastrální území, která splňují kriteria nadmořské výšky, která je větší nebo rovna 600 m a svažitosti nad 15 % na ploše větší než 50 % celkové výměry daného území byla zařazena do podoblasti H^A. Území, zařazená do horské oblasti v rámci vytváření ucelených homogenních celků a nesplňující některé z kritérií byla zařazena do podoblasti H^B.

Ostatní méně příznivé oblasti - O^A průměrná výnosnost zemědělské půdy menší než 34 bodů (80 % průměru ČR), hustota obyvatel menší než 75 obyvatel na km². Podíl pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu na ekonomicky aktivním obyvatelstvu vyšší než 8 % (průměr ČR je 4,38 % podle sčítání roku 2001). Obce s výnosností zemědělské půdy 34 až 38 bodů, které se nacházejí na území kraje, který v průměru splňuje demografická kritéria. Tyto obce nebo katastrální území byly zařazeny do ostatní méně příznivé oblasti za účelem zachování celistvosti této oblasti značíme jako O^B.

Oblasti se specifickými omezeními S - území obcí nebo katastrálních území v podhorských oblastech na severozápadě a východě České republiky, s průměrnou výnosností půdy menší než 34 bodů (80 % průměru ČR). Zemědělství v těchto příhraničních oblastech má dlouhodobě specifické postavení v rámci ČR a je nezbytné jej zde podporovat pro udržení a obnovení kulturního rázu krajiny, jako rekreační zázemí měst a k rozvoji turistiky nebo jednotlivá území obcí a katastrálních území s výnosností půdy pod 34 bodů nebo katastrální území s výnosností půdy vyšší nebo rovnou 34 bodů a nižší než 38 bodů, zároveň se sklonitostí vyšší než 7 % na 50 % zemědělské půdy obce nebo katastrálního území. (Štolbová 2007)

V České republice před vstupem do EU byla jako území se specifickými omezeními vymezena ta s bodovou hodnotou výnosnosti půdy nad 90 % průměru země. Po vstupu do EU, při novém vymezení LFA, některé oblasti s nízkou výnosností půdy nemohly být nadále považovány za „Ostatní“ LFA, protože nesplňovaly zároveň i demografická kritéria, tj. nízkou hustotu obyvatel a vysoký podíl zemědělců na ekonomicky aktivním obyvatelstvu. Proto byla tato území obcí a katastrální území určena jako oblasti se specifickými omezeními. Omezením je nízká úrodnost půdy s tím, že zde sice zemědělství hraje jen malou úlohu v zaměstnanosti obyvatel, ale je důležité pro údržbu krajiny a proto je třeba zajistit jeho pokračování. (www.uzei.cz)

Přepočtové koeficienty pro stanovení VDJ

Věková kategorie	Přepočítávací koeficienty na VDJ
Skot nad 24 měsíců	1,0
Skot nad 6 měsíců do 24 měsíců včetně	0,6
Skot nad 1 měsíc do 6 měsíců včetně	0,2
Ovce a kozy nad 12 měsíců	0,15

ČESKÝ AGRÁRNÍ EXPORT

Pro export zemědělských produktů jsou důležité vývozní ceny a ty jsou ovlivněny cenami vstupů, ale také výší dotace pro zemědělce a vývozními subvencemi, které jsou v rámci EU poskytovány zemědělcům. Dotace uměle zvyšují konkurenceschopnost evropských výrobků, proto mohou být tyto výrobky prodávány za cenu nižší, než jsou skutečné výrobní náklady a než jsou ceny místní produkce v rozvojových zemích. Při exportu zemědělské produkce do těchto zemí si můžeme položit otázku o vhodnosti agrárních vývozních podpor. Zemědělci v těchto zemích nemají možnost konkurovat dovezeným potravinám a dostávají se do stále větších finančních problémů.

České zemědělství a potravinářství se také tradičně dlouhodobě uplatňuje na zahraničních trzích. V prvním pololetí roku 2011 vyvezli čeští exportéři zemědělské a potravinářské produkty v hodnotě 57 miliard korun.

ČR dlouhodobě nejvíce obchoduje se svými nejbližšími sousedy – Slovenskem, Německem a Polskem. Následují další evropské země, podíl vývozu do zemí mimo Evropskou unii se pohybuje okolo hranice deseti procent.

Přibližně dvě třetiny z českého vývozu představují zpracované výrobky a přidaná hodnota je jedním z klíčových faktorů. Dalším zajímavým aspektem může být orientace na typicky české výrobky. K prosazení tradičních českých produktů by stále více měla napomáhat i ochrana zeměpisných značení potravin (GIs). Velký potenciál pro vývoz zemědělských a potravinářských komodit nabízí například Korea nebo rychle se rozvíjející ekonomiky – Indie, Brazílie či Argentina. Samostatnou kapitolou může být Rusko, tradičně největší odběratel českého agrárního vývozu, které má obrovské absorpční schopnosti.

A s čím mohou čeští exportéři v zahraničí uspět? Chmel tradičně dominuje. Jeho vývozy se z více než 90 % realizují do zemí mimo EU, z něhož více jak polovina do Japonska a následuje Čína.

Další exportní položkou je syrovátka, která byla ještě nedávno vyvážena převážně na trh EU, v posledních letech se čeští výrobci přeorientovali na vývoz do třetích zemí, jako je Thajsko, Rusko nebo Kolumbie.

Vývoz sušeného mléka je důležitou položkou, přestože v posledních letech jeho vývoz klesá. Česká republika zaujímá v současné době pozici největšího vývozce sušeného mléka do Bangladéše. Jak uvádí euroactiv.cz, snížení světové ceny mléka výrazným způsobem poznamenalo život více než pěti milionů obyvatel Bangladéše. Poklesl příjem domácností, které jsou na drobné produkci mléka závislé, o 7 až 16 %.

Zajímavou komoditou pro vývoz do zahraničí může být i slad. Dominujícím trhem, kam se český slad vyváží, jsou země EU. V posledních letech došlo rovněž k výraznému zvýšení jeho vývozu do Japonska, na Kubu a do Albánie. (www.businessinfo.cz)